

DOLENSKI LIST

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OKRAJ

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto - Izhaja vsak četrtek - Posamezna številka 15 din - LETNA NAROČNINA 600 din, polletna 300 din, četrletna 150 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 1200 din oziroma 4 amer. dolarje - TEKOCI RACUN pri Mestni hranilnici - Komunalni banki v Novem mestu štev. 606-70/3-24

Štev. 33 (491)

LETO X.

NOVO MESTO, 20. AVGUSTA 1959

UREJUJE uredniški odbor - Odgovor UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto Poštni predal Novo mesto 33 - TELEFON uredništva in uprave št. 127 - Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo - TISKA Casopisno podjetje »Delo« v Ljubljani

POZDRAV MLADINI IN TABORNIKOM SLOVENIJE NA PARTIZANSKEM ROGU!

Na zgodovinskem kraju, kjer je bil 17. maja 1943 ustanovljen Glavni iniciativni odbor Zveze slovenske mladine, bo od sobote do prihodnjega ponedeljka veliko srečanje: zbor mladine in tabornikov Slovenije. Prišli bodo predvsem v medvojni slovenski aktivisti, Slovence iz nekdanjih odredov, brigad in terenskih organizacij. Nekdanjim mladinskim organizatorjem se bodo pridružile množice naših borcev, aktivistov, rezervnih oficirjev in delovnega ljudstva, ki bo na Podstenicah manifestiral našo trdno odločnost, da zvesto nadaljujemo slavno pot, na kateri smo pod vodstvom Partije uspešno spletli sanje slovenskega ljudstva. V bratski skupnosti jugoslovanskih narodov, trdno združeni v socialistični domovini, gradimo sebi in potomcem srečno sedanost in bodočnost. Slavje mladega rodu na Podstenicah, kjer so pred 16 leti rasli trdni temelji slovenske mladinske organizacije, bo hkrati močna počastitev 40-letnega delovanja KPJ in SKOJ, slavje Zveze komunistične mladine Jugoslavije.

Na Podstenicah in v Novem mestu je te dni nadvse živahno. Danes dopoldne so odšli na Rog prvi novomeški taborniki, jutri jim sledijo taborniki iz Straže; 600 slovenskih tabornikov pa bo prišlo na Podstenice v soboto, kjer si bodo uredili tabor, ki bo odprti popoldne ob 16. uri. Zvečer bodo zagoreli na Podstenicah taborni ognji, ob katerih bodo za pester spored poskrbeli taborniki, aktivisti SKOJ pa bodo pripovedovali svoje bogate spomine. Zbor mladinskih aktivistov SKOJ, ki bo postavljen na

plonah; zvečer bodo imeli po zaključnih taborinskih proslavah družabni večer v taborniški SKOJ, ki bo postavljen na Podstenicah.

V nedeljo jutraj bo ob šestih budnica; do 10. ure se bodo zbrali na Rogu ostali udeleženci slavja. Ob 10.45 bodo prišle na Podstenice partizanske patrole,

ob 11. uri pa se bo začelo veliko zborovanje mladine in tabornikov. Po reportu partizanskih patrol bo govoril član Izvršnega komiteja CK ZKS tov. Janez Vičnik. Ko bo zaključen krajiški kulturni spored - sodelovali bo sta godbi garnizona JLA Novo mesto in »Celuloze« iz Vidma-Krškega ter pevski zbor PD Du-

šan Jereb, bo predsednik OLO Novo mesto, tov. Niko Belopavlovčič na kraju, kjer je bil 17. maja 1943 ustanovljen sestanek Glavnega iniciativnega odbora ZSM, odkril spominski steber. V varstvo ga bodo prevzeli taborniki Čete zelenega Roga iz Straže, ki domujejo pod vznožjem partizanskega Roga.

Po zaključnih proslavah bodo izšli v okolico: k Bazi 20, na Jelendol, Hrastnik, Daleč hrib in na druge znamenite kraje iz let NOB. Domačini-vodilci bodo razlagali skupinam, kakšno je bilo življenje v bazah, tehnikah in partizanskih bolnišnicah v letih NOB. Medtem ko bodo udeleženci proslave odšli z Roga od 17. do 19. ure, bodo taborniki preživeli pod svojimi šotori še eno noč na Podstenicah; le-ti se bodo razšli v ponedeljek jutraj.

Pripravljalni odbor za zbor mladine in tabornikov Slovenije na Podstenicah je s svojimi komisijami poskrbel, da bo ta velika manifestacija tudi organizacijsko lepo potekala. Okusni plakati vabijo mladino in odrasle že več kot teden dni po vsej Sloveniji. Natiskan je poseben prospekt o Rogu, ki bo napredal na Podstenicah; udeleženci bodo dobili tudi spominske razglednice, na voljo pa bo tudi spominski žig proslave na Rogu. Prostor glavnega zborovanja bodo do nedelje zvečer okrasili in ozvočili. Okrašene bodo tudi vasi in kraji pod Rogom. Informacijska pisarna bo v prostoru zgradbe KGP na Podstenicah, kjer bo tudi ambulanta. Na Podstenicah bo poskrbljeno ta dan tudi za elektriko, prostor pa bo ozvočil Okrajni odbor Ljudske tehnike. Za vodo, druge plače in hrano bo seveda prav tako poskrbljeno, komisija za promet pa bo zagotovila dovolj prevoznih sredstev.

Lepo bo na Rogu v soboto in nedeljo; poročila iz številnih krajev govore o velikem zanimanju tabornikov in mladine za srečanje z mladinskimi aktivisti na Podstenicah. Lahko si vroče želimo samo še prijaznega vremena!

Vsem starim znancem partizanskega Roga, borcem NOV, mladinskim in drugim aktiv-

VREME

od 21. do 30. avgusta 1959.

Nekako do 23. avgusta bo prevladovalo lepo vreme. V nadaljnjem poteku pa bo nestalno.

stom ter organizatorjem ZSM, kakor vsem mladim tovarišem in tovarišicam, ki bodo tokrat prvi v življenju stopili na zgodovinsko pomembni Rog in njegove Podstenice, želimo v imenu prirediteljev kar največ lepih doživetij in prijetnih srečanj v nepremagljivi partizanski trdnjavi - našem Rogu!

Jutri skupna seja obeh zborov ObLO Novo mesto

Jutri ob 9.30 bo v kino dvorani Doma JLA v Novem mestu 3. skupna seja obeh zborov občinskega ljudskega odbora Novo mesto, na kateri bodo razen drugega pregledali problematiko blagovnega prometa v občini, lovskim družinam pa bodo dodelili v upravljanje lovišča. Poročale bodo tudi komisije za gospodarstvo, volitve in imenovanja in za razpis direktorskih mest. Na ločeni seji obeh zborov bodo odborniki sklepali o odloku za določitev območij, za katere se lahko ustanovijo stanovanjske skupnosti. Prav tako bodo sklepali o odloku o pogojih oddajanja stanovanj v družinskih stanovanjskih hišah, ki so last državljanov. Sprejel bo tudi odlok o posesti psov na območju občine Novo mesto.

Videm-Krško revolucionarju in heroju Djuru Salaju

Z zaključnimi proslavami ob 20-letnici obstoja tovarne celuloze in papirja je bilo v nedeljo dopoldne končano letošnje proslavljanje občinskega praznika Videm-Krškega. Jutraj je bila v tovarni najprej slavnostna seja delavskega sveta, katere se je udeležil tudi predsednik ObLO Stane Nundič. Predsednik Ivan An-

člana IK CK ZKS Janeza Vičnika, člana CK ZKS tov. Ariglerja, predsednika OLO Nika Belopavlovčiča, vdovo in hčerko pokojnega narodnega heroja Djura Salaja, predstavnik CS ZSJ Deleona Ašerja, sekretarja ObK ZKS Milana Ravbarja, zastopnike časopisnih podjetij in predstavnike domačih kolektivov, katere je v imenu tovarne pozdravil Rado Barovič.

Slavnostni nagovor ob 20-letnici obstoja tovarne je imel direktor Lado Trampuš, ki je med drugim dejal, da bo kolektiv tovarne vedno častno izpolnjeval vse naloge, ki mu jih bo naložila socialistična skupnost; tako bo hkrati tudi najlepše izpričeval zvestobo velikim idealom, za katere je živel in delal pokojni tovariš Djuro Salaj, po katere ima tovarna ime. O pomenu občinskega praznika je govoril nato tudi predsednik ObLO Stane Nundič, za njim pa je s toplimi besedami orisal pokojnikov lik sodelavec Ašer Deleoni, ki je spomenik - delo akad. slikarja Borisa Kalina - nato tudi odkril. S polaganjem vencev in igranjem državne himne tovarniške godbe na pihala je bil slavnostni del zaključen.

Gostje in številni domačini so si ogledali nato proizvodnjo papirja. Popoldne je kolektiv z družabno prireditvijo zaključil proslavo 20-letnice obstoja modernega kombinata celuloze in papirja.

Slavje tudi na Bohorju

V nedeljo množična proslava pod pokroviteljstvom člana zveznega izvršnega sveta tov. Sergeja Kraigherja na Bohorju

V nedeljo bomo imeli v okraju kar dve pomembni slavnosti: medtem ko se bo več tisoč ljudi zbralo na Podstenicah na zboru slovenske mladine in tabornikov, bo sprejel množico obiskovalcev tudi močeni Bohor na levem bregu Save. Odbor za proslavo 40. obletnice ustanovitve KPJ in SKOJ občine Senovo bo priredil pod pokroviteljstvom člana zveznega izvršnega sveta tovariša Sergeja Kraigherja na Bohorju množično proslavo v počastitev 15. obletnice Zbora kozjanskih aktivistov, združen z otvoritvijo nove planinske koče in elektrifikacije. Ob desetih dopoldne se bo proslava začela pri planinski koči na Bohorju (1023 metrov). Po slavnostnem govoru bodo odkrili spominsko ploščo, nato pa novo kočo in elektrifikacijo. Ob sodelovanju rudarske

godbe na pihala s Senovega, pevcev, recitatorjev in drugih se bo razvil kulturni spored, zatem pa ljudsko rajanje. Že od nedelje 16. avgusta prireja prizadevno Planinsko društvo »Bohor« na Senovem planinski teden, ki bo v nedeljo popoldne slovesno zaključen.

Na Bohorju se bodo tokrat sešli številni nekdanji borci in aktivisti NOB in OF, prijatelji zasavskih planin in ljubitelji čudovite narave, ki nudi obiskovalcu prav na Bohorju najrazličnejša prijetna presenečenja. Ljudstvo se bo udeležilo zborovanja nekdanjih kozjanskih aktivistov, ki bodo ob tej priložnosti obudili spomine na pomembno zborovanje pred 15 leti. Udeleženci proslave na Bohorju bodo imeli redno avtobusno zvezo od vseh vlakov na železniški postaji Brestanica, prav tako pa je poskrbljeno za prevoz nazaj. Pripravljalni odbor je poskrbel tudi za vse drugo, tako da ne bo pri novi planinski postojanki na prelepem Bohorju res ničesar manjkalo. Velika manifestacija prebivalcev Spod. Posavja, posebno pa še senovske občine, bo hkrati največja letošnja prireditev, s katero bodo delovni ljudje tega področja počastili 40. obletnico ustanovitve KPJ in SKOJ.

Kot za Podstenice, želimo tudi za slavje na Bohorju: lepo vreme in kar najboljšo udeležbo, vsem udeležencem pa prijeten odhiti in obilo razvedrila.

Pripravimo se na setev

Le kratko razdobje nas še loči od jesenske setve. To spoznanje je tem važnejše, ker je od priprave setve odvisen pridelek. Če bodo priprave na setev res temeljite, bo delo bogato poplačano. Zato naj velja: kjer pripravite za setev še niso v teku, takoj začeti s pripravo! Dobro pripraviti setev se pravi: kar najboljšo pripraviti zemljo - zorati čim globlje, dati zemlji hranila v najboljšem razmerju in obliki ter v usedeni zemlji zasejati čisto, visoko kalljivo seme tiste sorte, ki se je pokazala kot visokorodna.

Lanska setev italijanske pšenice nam ni le v lokalnem, temveč v državnem merilu pokazala, kje je pot k večjemu in boljše kosi kruha, k večji proizvodnji. Prvič smo pridelali toliko pšenice, da nam je ne bo treba uvoziti. Ta uspeh naj nam bo spodbuda in vodilo pri letošnji setvi.

Taborniška brigada - prvič udarna

Iz Splogovice pri Trojanah nam sporočajo novomeški taborniki (deset jih je v taborniški MDB), da je bila v prvi avgustovski dekad njihova brigada edina proglašena za udarno brigado. Naši fantje kopolje odvodne jarka pri obnovljeni cesti, v prostem času pa se pridno udeležujejo v krožkih za fotografiranje in šofiranje. Po končanem delu bodo odšli na veliko taborniško slavje v Zagreb, kjer bo konec avgusta prireditev Zveze tabornikov Jugoslavije v počastitev 40-letnice ustanovitve KPJ.

PRIHODNJIČ:

- Po čem so kalorije v Novem mestu?
- 202 ženski in 11 moških v 7 prostorih
- NOVOTEKSOVO presenečenje za Bršljin in Novo mesto
- Spomini partizana Vrbe
- Kaj delajo v Podhosti

tošnji jesenski setvi, hkrati pa dokaz, da je možno pospeševati kmetijsko proizvodnjo najuspešneje v sodelovanju z zadrugo, ki je nosilec najnaprednejšega kmetovanja.

Izkušnje iz lanske setve in letošnje žetve kažejo, da je italijanska pšenica sposobna pridelati velike količine neorganjskih snovi - hranil v obilno zrnje. Kmetovalci, ki so ji dobro pripravili zemljo, ji dali osnovni gnojilni obrok, ji dognovejali in zatirali plevel, so dobili svoj trud bogato poplačan. Pa še eno odliko ima italijanka pred domačimi sortami: izredno je odporna proti boleznem, njena rastna doba pa je krajša kot pri domačih sortah. Zaradi razmeroma zgodnje žetve lahko dobro pripravimo zemljo za naslednjo kulturo. Iz zemlje lahko še isto leto izlečemo en pridelek živinske krme. Zato se kmetom ne bo težko odločiti za setev priznane semena italijanske pšenice. Zadruga, ki so pravčasno začele sklepati pogodbe o sodelovanju proizvajalcev pšenice, bodo zlahka opravile svoje delo in izpolnile postavljene pogoje.

Pri letošnji setvi pa moramo povedati, da je priprava zemlje za setev še važnejša kot lani. Tega se morata zavedati kmetovalec in zadruga. Količine padavin v letošnjem letu in njihova razporeditev na posamezna obdobja so pustile zemlji nekatere posledice, ki bi se pri slabih pripravah utegnile pokazati. Težke zemlje so zaradi padavin zbita, lahke zemlje pa izprane in osiromašene na hranilnih snoveh. Zato je izvedba osnovnih agrotehničnih ukrepov tem važnejša. V zemljo je treba pravčasno in globlje zorati, dobro prebrnati in v določenem roku pred setvijo posipati osnovni obrok gnojila in nato preko rastne dobe red in pravčasno, dognovejati. Med rastno dobo je treba sproti zatirati plevel, ki se je letos močno zasejal na naših njivskih površinah in je za Italijanko nevaren spodjedalec.

Pri sklepanju pogodb bodo morale zadruge odpraviti še eno pomanjkljivost: s pogodbo bodo morale vezati kmetovalca, da

pridelanega semena ne bo sam prodajal kot semensko blago ali pa zamenjal kot semensko blago, kajti semenska služba je lahko uspešna le tedaj, če jo vodijo strokovnjaki, ki pri svojem opazovanju ugotovijo ocene pridelku z ozirom na odpornost proti boleznem, na čistost semena itd.

Da bi bila proizvodnja lažje nadzorovana, da bi se lahko uveljavila mehanizacija ter da bi bila lažja zaščita rastlin, naj si kmetijske zadruge prizadevajo, da bodo dobile skupne komplekse oziroma sklop parcel.

M. Senica

V četrtek 13. avgusta sta zav-goreli obe peči hmeljske sušilnice v Črnomlju, ki je bila dan prej popolnoma dograjena. Vse je bilo pripravljeno za sprejem hmelja.

Belokranjsko gradbeno podjetje morate pohvaliti. Sušilnico so zgradili do milimetra natančno tako, da monterji sušilnih naprav niso imeli z montažo nobenih težav. - mi je povedal ing. Dvoržak med ogledovanjem sušilnice, ki je stala nad 11 milijonov dinarjev.

Traktorist je že dvakrat zapeljal po 20 žensk na obratnje. Upam, da bo prišlo obrat okoli 60 žensk. Zdad bomo zapeljali na križišče še šotorsko

Deveta novomeška MDB se pripravlja

Približno 80 fantov in deklet, kmetov, delavcev in vajencev, se je do včeraj prijavilo Okrajnemu komiteju LMS Novo mesto za delo v IX. novomeški MDB Karla Kolman-Maroka. Brigada bo odšla na gradnjo avtoceste v Srbijo 30. avgusta zvečer iz Novega mesta.

OK LMS sprejema prijave za brigado do 23. avgusta. Brigada bo imela 120 članov.

krilo in kole. Postavili bomo zasloni streho, kamor bodo šle ženske, če bo slabo vreme.

Na prikolico, traktorja so naložili še koše za hmelj, deske in drogeve. Na prostor, ki je ostal prazen, je sedel ing. Dvoržak, Luka in jaz. Mlad fantič pa se je naslonil na stranico prikolice in traktorist je pogledal, da smo poskakovali po slabi cesti proti hmeljišču.

Bi hotel postati traktorist? - je vprašal inženir fanta, ki je pogledoval traktor.

Bi. - Če boš priden in pameten, te bomo poslali na tečaj.

Na hmeljišču je bilo že vse živo.

E, stric, bo ta košara za mernik? - je vprašala dekletko z majhno košarico nadzornika.

In druga: - Nabrala bom mernik hmelja in dobila denar za kino.

Nadzornik: - Bom jaz plačal kino. - Ja, ko bo treba, vas pa ne bo nikjer.

Obrabla so ženske, dekleta in otroci. 110 obrabcev. Torej več kot so jih pričakovali. Inženir Golob jih je učil:

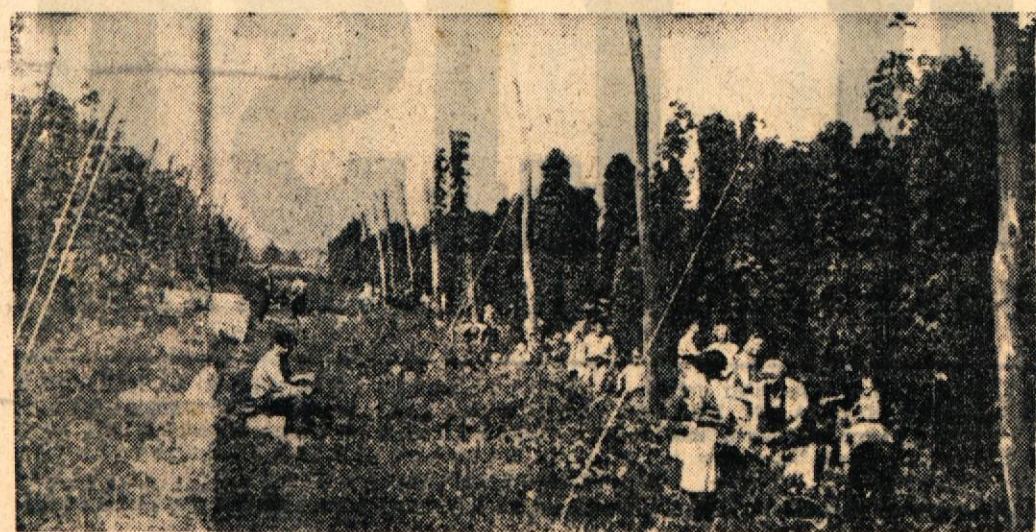
Vidite, takole se obrab. Košaro imejte spodaj. Najbolje pa je, da si jo privežete za pas.

Veliko imejte obrnjeno tako, da bo hmelj visel proti tlem. Trgate lahko tudi po dve ali tri skupaj. Tako. Peclji ne smejo biti daljši od enega in pol centimetra. Tele črne plodove pa mečite v drugo košaro.

Potem pa je nekoga pobaral: - Hmelj se ne sme smukati, ampak trgati.

Lakoje je bilo pretekli četrtek jutraj v Črnomlju; prvi dan obranja »zlate rože« - hmelja je minil v splošnem zadovoljstvu in prijetni ugotovitvi, da je ta industrijska rastlina v Beli krajini opravila vsa naša pričakovanja: hmelj je izredno lep, bogato je obrodil in tako nam bo vračal vložena sredstva

Takole pa je bilo prvi dan obiranja hmelja v Srebrničah minuli petek. Tudi v Srebrničah je dal drugoletnik izredno lep in kvaliteten, zdrav pridelek!

Zadružnice v proizvodnji

Prelomnica, ki je nastala v zadružništvu ob izidu resolucije Zvezne ljudske skupščine, je nekoliko omrtvila delo sekcij zadružnic pri drugih. Žene se niso takoj znašle, pa tudi vodstva zadrug jih niso takoj usmerila v novi način dela, saj marsikje tudi njim nova vloga ni bila takoj jasna. Prav tako so bile žene v prvih letih po osvoboditvi vajene samostojnega dela in so imele svoj program dela tudi pozneje, v sekcijah zadružnic. Ne bi mogli trditi, da je bilo delo sekcij samostojno povsod. Kjer so upravni organi zadrug od vsega začetka njihovega delovanja delo podpirali in nudili pomoč, so se dokaj hitro znašle. Težave so bile pa tam, kjer se vodstva zadrug niso zanimala za delo sekcij in so bile pri vseh akcijah v drobni proizvodnji samostojne.

V proizvodnem letu 57/58 — so se žene vključile v proizvodno sodelovanje le pri sedmih zadrugah. Danes pa imamo na področju okraja še 6 zadrug, kjer ne sodeluje v pogodbeni proizvodnji nobena žena. To so zadrug, kjer nimajo organiziranega dela z ženami. Članice zadrug je 4.404 žena ali 28%. Od tega je vključenih z polnimi deleži 3.815 in nepopolnimi 523 žena. V letu 58/59 se je vključilo v članstvo KZ 845 žena.

Vsa leta nazaj je bilo v upravnih odborih zadrug zastopanih največ 27 žena, v preteklem letu pa je bilo izvoljenih v upravne odbore 34 žena ali 14,3%, v zadružne svete pa 277 žena ali 12,8%. Večje število žena, zastopanih v organih družbenega upravljanja pri kmetijskih zadrugah, ima brez dvoma ugodne posledice tudi v proizvodnem sodelovanju s KZ. Niso izjemni primeri, ko so žene članice zadrugnih svetov — prve začele s pogodbenim sodelovanjem in s tem pozitivno vplivale na ostale.

Število žena, ki sodelujejo v pogodbeni proizvodnji, se je povečalo od lani za več kakor 100%. Razumljivo je, da žene sodelujejo v pogodbeni proizvodnji v večjem številu pri zadrugah, ki imajo aktivne sekcije zadružnic in so s cilji sodelovanja tudi seznanjene. Odbori so organizirani pri 30 zadrugah s 429 članicami. Od skupaj sklenjenih pogodb pa odpade na zadrug z aktivnimi odbori (31 KZ) 1.231 žena in 192 na zadrug, kjer sekcije slabše delajo ali jih sploh ni.

Po posameznih panogah je sodelovanje žena v pogodbeni proizvodnji naslednje:

rastlinska proizvodnja:

za pšenico je sklenilo pogodbe 334 žensk na površini 66,8 ha, za koruzo za sklenilo pogodbe 104 žena na površini 18,7 ha, za krompir je sklenilo pogodbe 142 žena na površini 41,3 ha, za travnike je sklenilo pogodbe 33 žena na površini 26,4 ha, za vrtnine je sklenilo pogodbe 26 žena na površini 2,8 ha.

Skupaj sodeluje v rastlinski proizvodnji 639 žena na skupni površini 156 ha ali 19,2% od skupnega števila sklenjenih pogodb.

Živalska proizvodnja:

za pitane prašiče je sklenilo pogodbe 736 žena za 3.017 prašičev, za plemenske prašiče je sklenilo pogodbe 41 žena za 53 prašičev, za plemensko perutnino je sklenilo pogodbe 48 žena za 670 živali.

V organizirani živalski proizvodnji sodeluje skupaj 825 žena, kar predstavlja 37,4% od skupnega števila sklenjenih pogodb v živilstvu.

Skupaj sodeluje v pogodbeni proizvodnji s kmetijskimi zadrugami 1.464 žena ali 33,2% od skupnega števila članic zadrug.

To so uspehi. Zadovoljni pa z njimi ne smemo biti in potrebno bo še naprej delati za čim številnejše vključevanje kmetijskih proizvajalcev v organizirano proizvodnjo, še posebej pa vključevati v ta proces žene proizvajalke.

Zadružnih sestankov se udeležujejo pretežno moški člani družine in prenašajo na ostale doma vsebino teh, kar je posledica, da cilja organizirane proizvodnje zaradi napačnega tolmačenja ne razumejo prav. Zato je zlasti v zimskih mesecih naloga sekcij, da te nejasnosti odpravljajo in seznanjajo s cilji organizirane proizvodnje vse žene na svojem področju.

Tudi izven zadružnih organizacij žene aktivno delujejo. Skrbijo za izobraževanje žena na področju zdravstva in gospodinjstva. Prirejajo v okviru SZDL razne tečaje, predavanja in posvetovalna tista. Prirejajo razne poučne izlete na urejena socialistična posestva. Denarna sredstva prispevajo žene same ali pa v ta namen prirejajo skupne akcije.

Ogled kmetijskih obratov z mehanizirano proizvodnjo je dal ženam pobudo, da so se priče vključevati v sodobni proces proizvodnje in sodelovanja s kmetijsko zadrugo.

Jožica Čudovan

V tem tednu nabiramo

Cvete rdeče detelje (100 dinarjev), rmana brez pecljev (50 dinarjev).

Lest hrbske rese (500 dinarjev), breze brez rumenih listov (30 dinarjev), divjega kostanja brez debelega peclja (40 dinarjev), slezenovca (180 dinarjev), melise (140 dinarjev), trpotca ozko listnega (70 dinarjev), robide (40 dinarjev), maline (40 dinarjev), bršljina — bršljan (70 dinarjev).

Rastlina zlate rozge (60 dinarjev), črnobine — črnobil (80 dinarjev), gladilnika (36 dinarjev), hrbske rese (200 dinarjev), koprnička s korenino (75 dinarjev), tavžentroz (70 dinarjev), rmana (30 dinarjev), vodne kreše (150 dinarjev), pitčji dresen — moravica (40 dinarjev), breskovega dresna brez debelih stebel (30 dinarjev).

Korenine arnike (350 dinarjev), črna rezan kot goba (160 dinarjev), regrat rumen (125 dinarjev).

Plodove češmina (120 dinarjev), črnega trna — oparnice (50 dinarjev) bezga (100 dinarjev).

Oglašujte v DOLENJSKEM LISTU!

Razstava našega napredka

V Beogradu bo odprto od 23. avgusta do 2. septembra III. mednarodni sejem tehnike. Jugoslovanska podjetja strojegrad-

Tri stanovanjske skupnosti v Novem mestu?

Na jutrišnji seji ObLo Novo mesto bodo odborniki sklepali o predlogu odloka, s katerim bodo določena območja, za katera se lahko ustanovijo stanovanjske skupnosti. Kakor smo zvedeli, je ObLo pripravil predlog, da se na območju občine Novo mesto lahko ustanovijo stanovanjske skupnosti v Novem mestu, Gor. Straži, Dol. Toplicah in Sentiernju. Na območju samega mesta pa so predvidene tri stanovanjske skupnosti: Novo mesto — center, Novo mesto — Bršljin in Novo mesto — Kandija. Ko bo predlagani odlok sprejet, bomo o njem obširneje še poročali.

ZUNANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Casnikarska pravda, kdo je pravzaprav izdelal prvo francosko atomsko bombo, se nadaljuje z vso ostrino. Znano je, da bodo Francozi v kratkem preizkusili svojo prvo atomsko bombo v Sahari. V zadnjem času so jeli britanski časniki na veliko pisati, da to pravzaprav ni francoska bomba, ampak francosko-nemška bomba.

»Adenauer morda ni prekršil črke spoznane, ki prepoveduje Nemčiji izdelovati atomsko orožje,« piše britanski laburistični dnevnik »Daily Herald«, »drži pa, da je poglaval skozi sporazum atomski naboj.« Časnik poziva Bonn, naj pove, ali je res ali ni res, da »imata obe državi skupno postajo za preizkušanje raket v Alžiriji.« Pariz pa naj pove, ali je res ali ni res, da »Zvezna republika Nemčija v skupni oboroževalni komisiji prispeva k vzdrževanju področja za preizkušanje atomskih bomb v Sahari.«

Britanski dnevnik »Daily Herald« ni osamljen. Tudi na desni pišejo v tem smislu. Reakcija Bonna in Pariza je zelo ostra. Iz Bonna celo poročajo, da Adenauer ne bo obiskal Londona, dokler britanska vlada ne bo uradno zanikala pisanja britanskega tiska. Z druge strani pa je značilno za britansko-francosko odnosa, da de Gaulle nikakor ni hotel priti v London na sestanek z Eisenhowerjem in da je tudi odklonil predlog, da bi Macmillan prišel v Pariz. Očitno gre za večje stvari kot pa samo za atomsko orožje in kdo ga je vse izdelal. Gre za vedno tesnejše sodelovanje med Francijo in Zvezno republiko Nemčijo in za vedno večje izključevanje Velike Britanije iz evropskih zadev, o čemer pričajo tudi težave s skupnim evropskim trgov.

Toda najhuša preizkušnja za Francijo v očeh svetovnega javnega mnenja se pri-

bližuje z zasedanjem generalne skupščine Združenih narodov, ki bo jeseni spet razpravljala o Alžiriji. V svojem zadnjem govoru je francoski ministrski predsednik Debré jasno povedal, da ima Francija prav in da se nima nihče pravice vmešavati v njeno notranje zadeve (Alžirijo). V tem smislu bo tudi predsednik de Gaulle, ki sicer misli sprejeti predsednika ZDA Eisenhowerja v Parizu z vsemi slovesnostmi, zahteval od ameriškega predsednika, naj ZDA podpro francosko stališče. Iz ameriških krogov pa prihaja novica, da bo predsednik Eisenhower odločno povedal de Gaulleu, da v tem primeru ZDA pač ne morejo ugoditi Franciji in da ne bodo glasovale za francoski predlog v generalni skupščini. Vse namreč kaže, da se bodo ZDA ponovno vzdržale pri glasovanju.

Medtem pa teko priprave za obisk Hruščeva v Združenih državah. Značilno je, da se vedno bolj množijo glasovi tako odgovornih državnikov in politikov kakor tudi navadnih državljanov (pisma uredništvom), ki pozivajo ljudi, naj bodo vljudni do sovjetskega gosta. Celo sam podpredsednik ZDA Richard Nixon poziva Američane, naj bodo vljudni in spoštljivi do visokega gosta. To je vsekakor nov in razveseljujoč pojav v ameriškem političnem in javnem življenju. Take izjave že same ob sebi vzbujajo večje zaupanje na drugi strani in čistiho ozračje za poznejše uspešnejše razgovore.

V priprave za obisk Hruščeva v ZDA sodi tudi potovanje predsednika Eisenhowerja v Evropo konec avgusta, ki ima v glavnem namen potolažiti nezaupljive duhove predvsem v Bonnu in Parizu in še kje. Eisenhower ne bo imel lahkega tiska, posebno še ker sta Bonn in London trenutno sprta na videz zaradi pisanja tiska, v resnici pa zaradi globljih vzrokov, izmed katerih je politika do Vzhoda morda najvažnejši. V Bonnu bo moral Eisenhower prepričati Adenauerja, naj ublaži

NESOGLASJA

svojo politiko do vzhodnih držav, v Parizu bo moral povedati de Gaulleu, da so ZDA že site vojne in Alžiriji, v Londonu pa bo najbrž imel še najmanj težav. Če bi pa bila Bonn in Pariz le preveč nepopoln, je tukaj še zmeraj grožnja, da lahko ZDA navezadnje tudi brez zahodnoevropskih zaveznikov na enakopravni osnovi govorijo z ZSSR. Razumljivo je, da ta grožnja ne bo izrečena, pač pa bo visela nekje nad glavama Adenauerja in de Gaulleu kot najmočnejši in zadnji Eisenhowerjev adut.

Tok dogodkov se torej precej naglo pomika proti sestanku na najvišji ravni. Berlinsko vprašanje je vsaj začasno tako izgubilo svojo ostrino in upati je, da ga bodo poglavarji držav znali rešiti. Vsekakor pa ni dosti verjetnosti, da bi Zahod ali Vzhod šel v vojno zaradi Berlina. Vsaj tako kažejo znamenja, če že ne v zvezdah, pa vsaj v politiki.

O nabiranju in sušenju zdravilnih zelišč

Rastline nabiramo samo tiste, ki jih dobro poznamo. Najbolje je, da nabiramo samo eno vrsto rastlin, da je ne zmešamo z ostalimi. Shraniti pa jih moramo tako, da niso dostopne ne otrokom ne živalim. Po končanem nabiranju strupenih rastlin si moramo dobro umiti roke v topli vodi.

Najbolje je nabirati rastline v suhem vremenu, ko je roža osušena. Tako nabrane rastline se ne pokvari tako kmalu in se tudi hitreje sušijo. Da dobijo rastline naravno barvo, moramo poskrbeti pri sušenju. Nadzemni deli rastlin tudi pri mali vlagi hitro izgube naravno barvo, počinjo in so brez vrednosti. Nabirati smemo le take rastline oz. njihove dele, ki niso poškodovani. Stare, rjaste in v kako drugo poškodovane rastline ne nabiramo, ker so brez vrednosti. Ob poteh, cestah, tovarnah, železnicaх rastlin ne nabiramo, ker te niso uporabne. Pri trganju moramo paziti, da nekaj rastlin pustimo za seme. Cvete, nežne liste in plodove pri nabiranju ne smemo tlačiti v vreče ali druge posode, ker se lahko zmečkajo — tako blago ni kvalitetno. Rastline, ki jih izkopljemo, moramo očistiti zemlje in jih oprati v čisti vodi. Rastline imajo tudi svoj čas, ki je najprimernejši za nabiranje, takrat imajo največ zdravilnih snovi. Plodove pa nabiramo takrat, ko so dozoreli. Lubje nabiramo takrat, kadar se lahko odstrani od debla.

Za sušenje rastlin so najprimernejši senčni in zračni prostori kot so skednji, sušilnice, šrambe za žita, ki se lahko po potrebi zaprejo, da ne pride notri vlaga. Posebno rošča, dež in vlaga škodujejo rast-

linam in jih hitro kvarijo. Zdravilna zelišča morajo biti osušena tako, da povsem obdržijo svojo naravno barvo. Na soncu lahko sušimo le korenine, plodove, semena in lubje. Posušene rastline zavajamo pred vlago, svetlobo in

senčnimi žarki, vročino, plesnijo in nečistočo. Cvete hranimo v lesenih zabojih, ostale delce rastlin pa lahko tudi v vrečah. Najbolje pa je posušena zelišča čimprej oddati najbližji kmetijski zadrugi.

F. Koplč

6 ljudi: 2000 litrov vina »na črno«

Črno gostinstvo ali nedovoljeno točenje alkoholnih pijač na drobno je letos precej razširjeno. Lanska vinska letina je bila obilna. Tudi letošnja dobro kaže. Mnogi vinogradniki skušajo v prepovedani maloprodaji predati vino čim dražje. Tudi prekupevalci se najdejo. Posebno cveti ta lepa obrt v Regrč vasi pri Novem mestu.

J. F., posestnica iz Regrče vasi 57, je točila voljakom in drugim iz okolice na svojem domu vino po 100 in 110 dinarjev liter. Priznala je, da ga je tako prodala 40 litrov.

M. S., posestnica in upokojenka iz Regrče vasi 21, nima vinograda. Kupovala je večje količine vina od proizvajalcev ter ga prodajala na drobno doma in tudi oddaljenim strankam. Vino je plačala proizvajalcem od 60 do 90 dinarjev liter, prodajala ga je po 115 dinarjev. Priznala je, da je prodala »na črno« 45 litrov vina. Ko je podpisala zapisnik, je izjavila, »da bo prodajala vino odslej le svoji sosedu«. Izjava je po svoje zanimiva, ker kaže veliko neres-

nost »črnogostinstke«, ki vrhu vsega ni niti vinogradnica.

A. R. iz Regrče vasi 13 je priznala, da je stočila doma na črno 100 litrov vina.

M. S. iz Gotne vasi 51 je točila vino delavcem iz kamnoloma. Priznala je, da je tako prodala 100 litrov.

J. B., posestnica iz Novega mesta, Volčičeva 4, je priznala, da je prodala doma od jeseni do pregleda organov tržne inšpekcije 200 litrov vina. Vino je točila po 120 dinarjev liter.

J. M. iz Vinjega vrha 36, delavec v kamnolomu Luknja pri Prečni, je edini možki v tej skupini črnogostincev. Za točilnico je uporabljal kar zasilno delavsko menzo pri kamnolomu. 29. maja letos je pripeljal tja 300 litrov vina in priredil vinočof. V treh dneh je prodal 100 litrov vina, torej toliko, kot prodal goštilna v Prečni ves mesec. Vino je točil po 120 dinarjev liter.

Zasačeni črnogostinci so priznali, da so prodali 595 litrov vina. Sklepamo lahko, da so ga prodali vsaj 4-krat toliko, torej več kot 2000 litrov. Vsi se bodo zagovarjali pred sodnikom za prekrške. V bodoče jih bo veselje do nastavljanja pip gotovo minilo. Ti primeri naj bodo resno opozorilo vsem »črnogostincem« in hkrati dokaz, da se prepovedano točenje alkoholnih pijač ne izplača.

S sejmišča

V ponedeljek, 17. avgusta, je bil promet na novomeškem sejmišču slabši zaradi slabega vremena. Naprodaj so pripeljali 415 prašičev, prodali pa so jih 328. Cena se je gibala med 3000 in 11.000 dinarjev.

Kratke IZ RAZNIH STRANI

■ Te dni praznuje Indonezija 14. obletnico svoje neodvisnosti. Ob tej priložnosti je predsednik Indonezije Sukarno imel govor, v katerem je dejal, da stopa Indonezija še v eno leto revolucije, ki bo s pomočjo usmerjene demokracije, še bolj pospešila v vse oblike političnega, gospodarskega in kulturnega življenja države.

■ V bonnskih političnih krogih so povzročile veliko zanimalost vesti, da je sovjetska vlada predlagala ameriški vladi kompromis glede Berlina, ki naj bi bil v tem, da bi Zahodna Nemčija dobila pravico nadzorstva nad zahodnim Berlinom in hodičkom med Berlinom in Zahodno Nemčijo s pogojem, da bo konec okupacijskega režima v Berlinu in da se bodo tuje čete umaknile.

■ Združena arabska republika in Jordanija sta obnovili diplomatske stike po precej dolgi prekinitvi.

■ Predsednik časne alžirske vlade Ferhat Abbas je izjavil, da je njegova vlada zmeraj pripravljena sestati se z zastopniki francoske vlade zaradi pogajanj o alžirskem vprašanju brez prejšnjih pogojev in določene dnevnega reda. »Ne moremo pa privoliti,« je dodal Abbas, »da bi se vrnil v kolonialni ali polkolonialni položaj po petih letih bojevanja. Edina mogoča rešitev je neodvisna Alžir.«

■ Na Kubi so zatrli poskus zarote proti novemu režimu Fidela Castra. Vrhovno poveljstvo kubanske vojske je sporočilo, da so uničili neko letalo, ki je priletelo iz Dominikanske republike, in je prevažalo orožje za protirevolucionarje. V letalu je bilo 18 ljudi.

■ Britanska laburistična vodja Gaitskell in Bevan bosta 29. avgusta prišla na obisk v Moskvo.

■ Indonezijska vlada je odredila, da mora KP Indonezije odložiti svoj VI. kongres, ki je bil napovedan za konec avgusta.

■ V jugozahodnem delu Bavarske so se utrgli obilni plodovi. Vsi se bodo zagovarjali pred sodnikom za prekrške. V bodoče jih bo veselje do nastavljanja pip gotovo minilo. Ti primeri naj bodo resno opozorilo vsem »črnogostincem« in hkrati dokaz, da se prepovedano točenje alkoholnih pijač ne izplača.

Polmilijonska škoda

V soboto, 8. avgusta, je peljal šofer sevnjske Koptarne iz Zagreba v domačo tovarno nov stroj. Pri sevnjskem podvozu ni upošteval, da ima tovarno vialno 2,40 m, medtem ko je dovoljena višina tovora pri tem podvozu 3,20 m. Zdruga tega je zadel z naloženim strojem v navoz. Na novem stroju je za 500.000 din škoda; vzrok nepazljivost voznika.

RAZPIS DELOVNIH MEST

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij pri GOZDARSKO LESNI POSLOVNI ZVEZI NOVO MESTO razpisuje

naslednja delovna mesta:

1. delovno mesto SEFA RAČUNOVODSTVA
2. delovno mesto MEZDNEGA KNJIGOVODJE
3. 9 delovnih mest SKLADIŠČNIKOV za želez, postaja: Gradac, Črnomelj, Semič - Rožni dol, Vršana sela - Brlna, Trebnje, Mirna, Mikronog, Straža in Radohova vas.

Pogoji: ad 1. Ekonomska srednja šola ali nje enaka izobrazba z najmanj 5-letno prakso v finančni stroki.

ad 2. ustrežajoča praksa

ad 3. najmanj 5-letna praksa v manipulaciji z lesom. Prednost imajo lesni manipulant kmetijskih zadrug.

Plača po tarifnem pravilniku. Nastop službe takoj ali po dogovoru. Pismene ponudbe pošljite do 30. avgusta 1959.

Z novim avtomobilom se je zapeljal v smrt

V soboto 15. avgusta ob 13.30 uri se je pri naselju Gmajna smrtno ponesrečil Momočilo Stančič iz Tigrada. Pokojni se je peljal po avto cesti Ljubljana - Zagreb z osebnim avtomobilom Lloyd, model 1959, ki ga je kupil v Zahodni Nemčiji. Bil je verjetno utrujen in je za trenutek zadremal, zato je zadel s prednjim desnim delom avtomobila v obcestni mejnik, zapeljal po travnatem pobočju in se ponovno zadel s prednim delom v nasip pod avtocesto. Pri trčenju je močno zadel s prsnim košem v drog volana, kar je povzročilo smrt. Na avtomobilu je škoda za 200.000 dinarjev.

Sofer, ki bi rad še dolgo vozil avto, nudi upošteva, da počivnik ob avto cesti niso samo zato, da tam lahko popravlj avto, temveč tudi zato, da se šoferji odpotejajo in v potem okrepelji nadaljujejo vožnjo!

Vlak ga je povozil

V soboto 15. avgusta ob 21.30 se je vračal 21-letni progovni delavec Jože Požun iz Blance po železniški progi domov v Krajna brda. Bil je nekoliko vinen. 700 m od Blance proti Sevnici ga je podrl vlak, ki je peljal iz Zagreba proti Sevnici. Bil je takoj mrtev. Železniška proga je za vlak, ceste in poti pa so pešci!

Brez Dolenjskega lista ne boste poznali in ne spremljali razvoja, uspehov in načrtov našega okrajja!

Te dni na našem Rogu

Danes so roški gozdovi mirni in tihi. Le veter ziblje zelene krošnje dreves; šepet vej in škripanje debel prekinja spokojno tišino. In včasih odjekne še brnenje osamljenega avtobusa, ki je po stari gozdni cesti pripeljal izletnike na ogled Baze 20, bolnišnice Jelendol in ostalih še ohranjenih spomenikov iz narodnoosvobodilnega boja. Tak je Rog danes. Ponošen in miren, tih v temnozeleni odeji drevja, vabec, skrivnosten in silen zaradi razsežnosti stoletnih gozdov. Pred vojno je tod odmevala pesem žag. Jek sekir je lovilo svoj odmev med hribovjem. V vse to so se mešali zategli vzdiki voznikov, ki so z vpregami odvažali bogastvo Rogu — les. Takrat je bilo do 1. 1941. Vojna je prekinila enolično

življenje, vendar takrat do Roga ni šlo. Sovražna vojska se je razila po mestih in vaseh; toliko junaka, da bi se spustila v gozdove, ni bila... Ko so odjeknili strelci prvih partizanskih pušk, se je sovržnik še bolj izogibal gozdov. Kakor posebej upor so se mu zdeli. Prav zato so bili največji prijatelji in zatočišče partizanov, ki so se čutili varne pod zeleno streho stoletnega drevja; mrak in tihoča v objemu drevesnih velikih stebel jim bila domača. Gore in gozdovi so bili njihovi največji zavezniki. Posedli smo na gozdnem parobku ob cesti. Maks Vale pripoveduje. Njegov glas se izgublja v tišini, pred nami pa oživljajo slike iz prvih dni vstaje.

Pazili smo na to, da svojih gradbenikov nismo menjavali, ampak so isti tovariši zgradili večinoma vse baze in bolnišnice.

»Moj prvi mladinski članek«

Niko Belopavlovič pokaže z roko v dolino, kjer je bila baraka Agitpropa. »Poglejte: na tisti klopi sem napisal svoj prvi članek v življenju. To je bil tudi prvi mladinski članek, objavljen v našem partizanskem tisku. 21. julija 1943 je bil na Pughedu formiran novi pokrajinski komitej SKOJ. Ze na konferenci glavnega iniciativnega odbora ZSM smo za vsako področje napisali poročilo o delu mladine. Ta poročila smo nato izročili pokrajinskemu komiteju. Tisti dve baraki zgoraj na vrhu smo imeli mi mladinci in AFŽ. Pokojni tovariš Kidrič, ki je mo-

je poročilo o delu belokranjske mladine prebral, je rekel: »To mora v tisk. Niko, napiši članek.« Ne morete si predstavljati, kako mi je bilo težko, ko sem dobil to nalogo. Raje bi juršal na bunker kot pisal članek, saj ga nisem do takrat še nikdar v življenju napisal. Sedel sem na štoru poleg tiste klopi, tuhtal in krčevito premišljal, kako naj napišem. Bil sem tako nesrečen kot še nikdar v življenju. Nazadnje sem članek le sestavil in od takrat mi niso dali miru. Potem sem moral vedno pisati. To mi je bilo v začetku najtežje!«

nadaljevati še 30 korakov. Nato je ustavil in opravil tih 30 korakov ritenski nazaj. Tukaj je dal znak in skrivni stražar mu je iz posebne priprave spustil neke vrste vzdigni most. To je bila lestev, ki se tal na gazi in dotaknila. Obiskovalec se je lestve oprijel, splezal nanjo in nato pot nadaljeval nekaj časa po lestvi. Sele nato se je spustil na tla in po skrivni stezi odšel v bazo. Pod vzdignim mostom so bile napete odeje, da ne bi pozorni ali v deževnem vremenu sneg oz. blato, ki bi obiskovalcem padla s čevljev, izdala skrivnega prehoda. Tako je tudi v tem primeru partizanska iz-

France Mihelič: Partizano slovo

najdljivost zmogla težavno nalogo najstrožje konspiracije.«

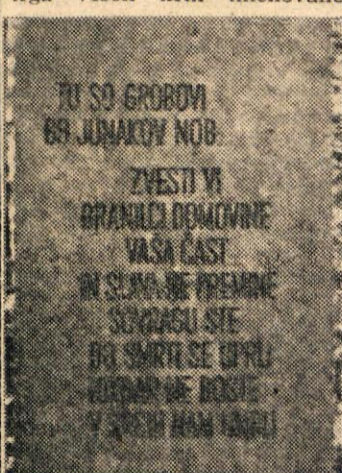
Partizanske bolnišnice

komentarji marsikomu vzdihili tiho domotožje po domačih, jih vseeno spremlja zdrav, odprt smeh. Se kratek prepri, kdo bo bral poročila, in že je v baraki tišina. Eden izmed ranjencev, ki po mnenju ostalih najbolj gladko bere, je prišel. Časopisov je malo, vsaka baraka dobi le po en izvod. Branje, ki ga prekinjajo navdušene razlage položaja pa tudi ponosno hvalisanje ranjencev iz enot, ki so v poročilih omenjene, prekine prihod Tine.

»Molče fant iz zaščitnega voda je to.« Tone, Miha in Cujnar, pripravite se! Samo to je rekel in izginil. Branje je za hip prekinjeno. Tišina pritrtega veseli krik imenovane

jo tišino. Toda Tine ne odgovarja. Le Tonetu, ki je razlagal, da je star partizan in da ve kaj je konspiracija ter je zahteval, naj mu smeje prevezo, je kratko odgovoril: »Ti greš v boj. Najbrž se ne boš več vrnil sem. Pred teboj bo le še sovražnik, za tabo pa ostaja 63 ranjencev, ki bi jih lahko z neprevidezno besedo pogubil in izdal!«

Končno so prispeli na javko. Vzdih olajanja se je zvil iz prsi vsem, ko so spet »spregledali«. Starejši, pol vojaško opremljen možak, jih bo vodil naprej do naslednje javke. »Kje smo?« Je prvo vprašanje vseh treh. »To ni važno,« je miren odgovor. Za pot, ki bi jo lahko prehodili v dobri uri, so zaradi neštevilnih ovinkov in kroženj, torej zaradi konspiracije, potrebovali tri debele ure... Zdal gredo spet v koloni po eden, nasproti boju, zmagam in svobodi. V bolnišnici Zgornji Hrastnik, »Pesjak« so jo nazivali partizani, boste se danes našli na zidu v aseptični operacijski sobi humoristično sliko in verze, delo nemške partizana. Pod obojem je napisal: »V spomin na 29. 5. 1944« in dal le svoji kratki S. S. Slika in verzi pričajo o izredni življenjski sili in volji naših borcev, ki v najtežjih dneh niso izgubili smisla za zdrav humor, ki jim je lajšal težke ure. Naši ranjenci — ob teh besedah se je zdrla srce vsakega partizana in borca v vrstah upora. Za ranjence so šli vedno najboljši zalogaži hrane, sol, tobak, cigarete in sladkor. Borci so pogosto žrtvovali življenje, da so rešili ranjene tovariše s položajev.

Napis na spominskem kamnu pred vzhodom v bolnišnico Zg. Hrastnik

trojice. »V enoto gremo!« Hitro poberejo tistih nekaj malenkosti, ki jih ima vsak partizan, in že so ležišča prazna. Medtem so pritekale bolničarke v sepično operacijsko sobo. Tudi zdravnik je že vstopil. Vsi so takoj uganili: nova pošiljka. Ranjenci! Kmalu se vrata odpro in bolničarji prinesejo dva bleda partizana na nosilih, eden s povito roko prišepa sam.

»Kdo ste? Iz katere enote?« Kako je v brigadah? Poznaš tega, je še ta komandant? Vprašanja kar dežujejo. Tone, Miha in Cujnar so se medtem pričeli poslavljati. Pri prvih dveh lajša grenkoba slovesa zavest, da se vrata v boj, Cujnar pa se seli v bolnišnico za rekonvalescentce. Pri izhodu jih že čaka Tine s povojji. »Tako fantje, zdaj vam bom povezovali oči. Zdržite se za roke, da ne bi kateri padel. Preveze čez oči ne bo nihče popravil. Gremo!«

Kolona je počasi krenila. Tine opozarja »slepce« na šotore, na kamenje, skale in vse nevarnosti na poti. Slučajni opazovalec bi se čudil, ko bi videl, da so se od bolnišnice oddaljili le 100 m, nato pa uro in pol hodili v krogu. To je konspiracija. Vzdih: »Prekleta, ali bo že tega konec,« trga-

Se partizanske bolnišnice obiščejo; zadnji, tih kraj, kjer spe roški junaki — mladi in stari partizani, zaščitniki, kurirji, ranjenci. Lepo je tu, kjer »mrtvi spe nevdramno spanje« — spoštivji molk nas ponese v spominu nazaj za dobro poldrugo desetletje...

»Skozi mesecino, veter, sneg, ko mornarji plavete v neznanja obzorja... Morda nas viharna morja naplavijo na čeri časa. Naša telesa bodo bratom stopnice v svobodo. Nekoč bodo legli pod sončna drevesa, gledali v spomladne oblake, in vodo, pojočo pod vrhami, poslušali. Morda bodo v travah zaspi, rastočih iz naše krvi, in sanjali o nas, ki smo pali zanje...« Zdal globlje razumemo Borove besede... Tu sredi partizanskega sveta še prav posebej.

Skrivnostno česje veter nad nami polne, temne krošnje dreves, ki se sklanjajo nad skrita roška partizanska pokopališča. Kurirske poti je prerasel mah. Fantje — partizani so postali možje, dekleta-borke so žene in matere. Svetli ideali revolucije so uresničeni. Naša partizanska trdnjava Rog pa je taka kot takrat — in tako, vsa naša, polna svobodoljubnega duha, bo pozdravila v soboto in nedeljo drage goste.

M. J.

Prvi borci

»V začetku marca 1942 smo prišli sem — skupina 23 tovaršev iz šentjernejskega področja. Med nami so bili fantje iz šentjerneja in okoliških vasi, ki so se že prej zbirali na Gorjancih. Vsi smo bili oboroženi. Na Topli rebri v Rogu smo se sešli s topliško skupino. V njej so bili fantje s področja Dolenjskih Toplic, pa tudi iz Mirne peči in Novega mesta. Ti so bili le deloma oboroženi. Na Topli rebri smo imeli neke vrste »rekrutsko taborišče«. Med nami je bilo mnogo mladih fantov, ki še niso služili vojašine. Zato smo jih morali najprej tega vsaj malo naučiti, da so dobili osnovno znanje. S Tople rebri smo se pozneje premaknili na Rdeči kamen, kjer smo z vajami nadaljevali. Komandir taborišča je bil Moretov Zan, politični komisar pa Dušan Pirjevec-Ahac. To je bila tudi prva oborožena partizanska skupina, ki se je na Rogu pojavila. Vojaško urjenje, obenem s političnim študijem in pripravo borcev, je trajalo do konca marca ali začetka aprila. Takrat smo se razdelili na dve četi. Ena je odšla na levi

breg Krke, druga na desni. Iz te je pozneje nastal Gorjan-

France Mihelič: BOJ

ski bataljon. Še pred ločitvijo smo skupaj odšli na Ojstri vrh, od tam pa na Žužemberk, kjer smo napadli karabinjersko postajo in preživeli ognjeni krst.«

BAZA 20

Na Bazi 20 smo. Majhne barake so takšne, kot so bile takrat, ko so jih zgradili. Le na nekaterih so zamenjali lesene skodlice na strehah, ki so v več kot desetletju že preperle. Gradnja Baze 20 je bila zaupna Rudiju Ganztiju, sedaj predsedniku republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev. To je bil star komunist, član KP od leta 1925. Bil je izkušen človek, prekaljen komunist, vajen dela v pogo-

»Tule sem pisal prvi članek v življenju...« je dejal časnikarjem v soboto dopoldne na Rogu tovariš Niko Belopavlovič, predsednik OLO

jih stroge konspiracije. Prav zato mu je CK zaupal to nalogo. Prvo barako je znesel tja, kjer stoji zdaj Baza 20, na svojem hrbtu. Nekatere dele je izdelal v Ljubljani in jih od tam pripeljal. Človek se ne hote vpraša, ko stoji pred to vasico barak, kje so dobili partizani gradbeni material in kako so ga znosili sem. Lojze Murn nam je odgovoril:

»Nekatere dele, posebno šipe, okna in vrata, smo dobili v opučenih, na pol razbitih hišah nekdanjih kočevskih naselij v bližini in daljini okoli. Nekaj gradiva so nam pustili celo Italijani. Ti so leta 1941, takoj po prihodu, pričeli v Rogu sekati les, pa ga zaradi partizanov niso utegnili odpeljati. V gozdu so ostali obesani trami, ki smo jih zbirali in nosili na gradbišča bolnišnice in Baze 20. Tam smo jih s pridom uporabili. Manjše delovne skupine partizanov so podirale primerna drevesa, klestale veje in debela rezale na primerne kose. V teh skupinah so bili zaposleni tudi lažji ranjenci in rekonvalescenti. Ti niso vedeli, zakaj in kaj delajo. Gradbeni material nismo pripravljali na strnjemem kompleksu, temveč na razsežnejšem področju. Partizani so ga nato odnašali v razne smeri in tam zbirali, toda le manjše količine. Od tu so zbrano gradivo do gradbišč prenašali in gradili baze in bolnišnice le najbolj zaupni tovariši, ki jih je bilo na gradbišču največ 6.

Skrivni vzhod v Bazo 20

Od leta 1943, ko je Baza 20 sprejela prve goste, in vseskozi do leta 1945, do osvoboditve,

kjer zdaj pripelje obiskovalca vanjo markirana pot. Z roške ceste še malo naprej, od tam,

Podstenice včeraj, danes in jutri

Ta misel se mi utrinja v možganih. Včeraj, to pomeni težko dobo štirih let boja, ki smo ga zmagovalno zaključili pred štirinajstimi leti. Danes, to je resnični danes. Jutri pa pomeni veselo bučanje mladine, ki bo napolnila to travnato, z redkim grmičjem poraslo jaso, ki se pod ostanki vasi kot naravni amfiteater spušta proti gozdu. Jutri, to bo 22. in 23. avgusta, ko bo prihitelo sem tisoče mladih ljudi iz Slovenije. Zakaj se bodo sešli prav tukaj?

Podstenice so bile pred 18 leti od sveta odtrgana samotna vas v zavetju roških gozdov. Trinaest hiš in gozdarska logarnica. Danes je tu le še logarnica z nekaj gozdariji, o vasi pa le še posamezni kamni in osamel židovi pričajo, da je stala. Italijani so jo v roški ofenzivni požali, nemški okupator je njene popolnoma zapuščene ruševine oktobra 1943 skoraj teden dni nepretrgoma bombardiral.

Ob ruševinah vasi bodo v soboto in nedeljo spet oživi spomini starih borcev na Rog. Oni najbolj vedo, kaj jim je pomenil. Te skrite doline in nemi gozdovi so prispevali toliko, da jih lahko pojmujejo kot posebej spomin na dni, ko se je majhen narod upr neprimerno močnejšemu osvajaču. V teh gozdovih so našli zatočišče prvi partizani in prav tu na Podstenicah je slovenska mladina jasno začela svojo pot boja in povedala, da bo v njem vztrajala in ne bo klonila. Tisoči mladincev, ki so trošili listke po okupiranih mestih, pisali gesla, prenašali pošte, obveščali partizane in opravljali številne druge akcije so mislili na kolone partizanov, ki se bojujejo v gozdovih zelene Dolenjske. Posebno po neuspeli italijanski roški ofenzivi so se misli mladih upornikov v okupirani deli z ljubeznijo mudile na Rogu. V majhnih tehnikah v Ljubljani so mladinci v tesnih, zadušljivih prostorih tiskali letake, gesla in časopise, zavečajo se, da opravljajo sprejemni izpit za partizane. Postati partizan, to je bil takrat življenjski smoter mnogih mladincev. Vsak, ki je prispel na Dolenjsko, je najprej vprašal: »Kje je Rog?« in se s pogledom ustavil na visokem hribu, ko so mu ga pokazali.

Reka tisočev ljudi bo obiskala Podstenice. Vreče teh dni bo drugačen od onega v času boja, ki je bil, čeprav razgiban, tih in skrit, toda oba imata pečat svobode: prvi težkega napornega boja sanjo, drugi pa resnične priborjene svobode. Zagoreli bodo številni taborni ognji, mladina se bo zbrala ob njih in pristihnila doživljenjskih partizanov. Tudi ob »bračeh Kramarjev« bosta gotovo vsaj eden ali dva pripovedovala mladinci: »Šest nas je bilo. Vse nas je oče nagnal v partizane z besedami: »Bežite se mulci tepsti!« in smo šli drug za drugim. Dva od nas sta se udeležila slavnega pohoda XIV. na Stajersko. Ker nas je bilo šest in so nas težko ločili, so nam vsi na kratko rekli »brača Kramarjev«. Iz Dragomelj, majhne vasiče v Beli krajini, smo doma... Tako nekako bo stekel pogovor ob tabornem ognju v soboto ali v nedeljo.

Dolge kolone ljudi bodo odhajale na pokopališče pri bolnišnici Pesjak, obiskale bodo Bazo 20, Bazo 21 in številne druge objekte, ki še stoji. Mladi rod bo tako na najboljši način spoznal zgodovino tistih mladih ljudi, ki so mu omogočili srečno življenje, ki ga živi danes. Spomnil se bo napornih dni, ki so jih preživeli njegovi, takrat mladi predniki, in številnih tovarišev in tovarišic, ki so za svobodo darovali svoja življenja.

MILOŠ JAKOPEC

je sovražnik ni odkril. Neštete njegove ofenzive in sunki, ki so prečesali neizmerne gozdove Roga, so bili zaman. In vendar bi lahko prav sneg po zimski ali blato v deževju izdala varno bivališče v gozdu. Slučajen popotnik, kmet-domačin bi sledil stopinjam in prišel do barak. Partizanska iznajdljivost je tudi to vnaprej onemogočila. Pristihnilni pogovoru Lojze Murna in Nika Belopavloviča o tem: »Vhod v bazo ni bil tukaj,

kjer se maskirana pot prične, se odcepi druga stranska pot desno v gozd. To pot smo uporabljali za konspiracijo. Pozimi, kadar je padal sneg, smo po njej naredili gnez, ki se je pozneje zopet pridružila roški cesti. Enako je bilo v deževnem vremenu. Vsak, ki je šel na bazo, je moral po tej gazi.« Medtem smo prišli po stari poti, ki jo je med vojno uporabljali, do te stranske poti. Tukaj se je pričela prava pot na bazo. Vsak, ki je bil vanjo namenjen, je moral po gazi

kar so vedeli, da prispe kurir, ni šlo tako od srca kot sicer. Trije, ki so bili že pokretni, Tone, Miha in Cujnar, stoji pri vzhodu in Tamari kar iztrgajo iz rok časopise. Saljavec Mandeljce se kot poštar postavi pri vzhodu in deli pošto. »Tebi pismo od mamic; tebi je pisal stari, zate nič; no, ti naš lepote, vendar je prispelo pismo od tvoje ljube Cilke. Ni te še pozabila!...« Tako se vrsti šala za šalo. Mandeljce ima seveda v rokah le časopise. Čeprav so njegovi

»Mladina, kaj si vendar naredila iz naše nekdanje mrtve vasi...«

19. junija 1943 je tovariš France Lubej, referent IOOF Slovenije za ZSM s položaja (na Rogu) poročal Izvršnemu odboru OF o delu Zveze slovenske mladine, katere Glavni iniciativni odbor se je 17. junija 1943 sestal na »točki 14« (na Rogu). Konferenco je vodil tajnik GIO ZSM tov. Džuro (Stane Kavčič), razen zastopnika IOOF Franca Lubeja pa so se udeležili člani GIO ZSM za okrožja Ljubljana, Vrhnika, Cerknica, Ribnica in Bela krajina, medtem ko so zastopnike okrožij Kočevje in Novo mesto ovirali premiki okupatorjev, da niso mogli priti pravočasno. Iz poročil članov Glavnega iniciativnega odbora ZSM o stanju mladinske organizacije v posameznih področjih povzemamo danes nekatere glavne ugotovitve, ki so jih za takratno belokranjsko okrožje podali na konferenci tovariši Niko, Hilda in Jože. Brez kakršnega koli pojasnjevanja daje poročilo izredno jasno sliko, kako je mladina Bele krajine pomagala pri osvobajanju domovine.

»Ustanovili smo okrožno iniciativni odbor s člani: Dvdo, Tončko, Zoško in Jožico ter dva rajonska odbora po 4 člane. V rajonu Semeč, kjer je italijanska posadka, smo začeli z org. sedaj... V Metliki je mestni odbor s 5 člani. V Črnomlju je 10-članski odbor, v Adlešičih 8-članski in v Gradcu 4-članski odbor. V Gribljah so odlični pionirji. Vse delo je razdeljeno na posamezne sekretarje: za hi-

in oddajo nabrane zaloge lipo-vega cvetja in zdravilnih zelišč. V rajonu Suhor so delavske čete v vseh vaseh...«

Prebivalstvo z veliko ljubeznijo gleda polet mladine, starši ji dajejo vso podporo. Zato je tudi morala po vaseh oddelna in ni opaziti strahu pred okupatorji ali belo gardo. Posebno so junaka dekleta. Nekoč so v vaseh, v kateri so bili partizani, nenadoma prišli Italijani. Pred premokijo so se morali tako hitro umakniti, da so v vasi pustili mulo z mitraljezom. Tako so na enem koncu odhajali partizani, v vasi pa so že bili Italijani. Dekleta so gnala mulo za partizani, ki ni hotela ubogati, ki je zašlišala riganje svojih italijanskih tovarišic. Brez strahu so se vrnile v vase. Mladina bo izdala list »Mlada Bela krajina« pod uredništvom tov. Hilde.

Zbiranje akcije zelo dobro napredujejo. Mladina zbira tudi živež, ki ga na karte sprejema prebivalstvo od okupatorja, kakor sladkor, olje, z izjavo, da

prebivalstvo tega nujno ne potrebuje, da pa mora žrtvovati bolnim partizanom. Naša propaganda se s pridom uveljavlja v vrstah belogardistov. Tako smo pritegnili k udeležbi na naših kulturnih prireditvah tudi dekleta nekega belogardista. Ko je prišel v vas, jo je zasiljal, če je bila ona zraven. Odgovorila mu je: »Bila sem in bom še šla, če ti ni všeč, pa pojdi!« Neki belogardist je ustrejel našo najboljšo mladinko Fančko. Cela vas je pletla vence za njen pogreb in dvignila pravi odpor proti beli gardi... K sodelovanju pritegujemo tudi bivše italijanske vlačuge. Tako smo tem dekletom določili delo na njivi, kamor je prišlo delo gledat 400 ljudi iz več vasi. Deklet ni bilo sram, pač pa so izjavile, da jim OF z delom daje možnost, da operejo svoj greh in se z delom lahko vključijo v narodno skupnost... Za mladino prirejamo skupne izlete s petjem in igrami, katerih se včasih udeležijo tudi 100 mladine. Pri nabiranjem tednu je mladina to sporočila prebivalstvu na tako temeljit način, da je na vsakem drevesu in vsakem plotu bil pritrjen listek z oznanilom. Veliko vasi že ima svoje mladinske domove, opremljene z gesli, slikami Tita, Stalina itd. V njih se zbli-rajajo, čitajo, pojejo in sklepa-

jo... Vsaka vas hoče imeti svoj mladinski dom.

Ob cesti Metlika-Gorjanci smo zajeli 90 do 93 odstotkov mladine. Odnosi med nami in prebivalstvom ne morejo biti boljši. Dostikrat smo v vaseh, ko pridejo v naše Italijani, Ni nam trdeba, bi prebivalstvo nas samo skriva pred njimi... V neki vasi, ki je dala 7 belogardistov, so vse njihove sestre naše vnete mladinke. Med mladino je prodrla stalščina: ne izdajamo ne eni, ne drugi, vsaj mladina ne! Prav odločno se kažejo ti uspehi pri kulturnih prireditvah; tako mladina belogardistov v igrah zahteva vloge partizanov in v njih zabavlja čez belo gardo... Posledica takih odnosov je, da razen v Metliki in Črnomlju ni več sredine. Dokazanim izdajalcem leve vsi smrt. Od dveh bratov je eden v partizanih, eden v beli gardi. Brat partizan je prišel domov in našel v sestrimen žepu izdajalsko pismo, ki ga je hotela nesti v Metliko. Nastopil je tako odločno proti sestri, da je celo mati izjavila, naj jo ustrelijo, če ne bo ubogala.

Mladinski agitprop dela zelo uspešno. Sestajamo se, da si na-ložimo delo in ga takoj izvršimo. Tako je vse okrožje že v treh dneh vedelo, da so angleška letala v Liki odvrkla orožje in letake, kar je bilo namenjeno slovenskim partizanom...

Higiena: ker smo na meji, kjer razsaja bolezen, žel prebivalstvo največjo snago. Hiša, ki se noče držati zdravstvenih navodil, je izpostavljena sramoti. Otroci sami nadzorujejo higieno v vseh hišah. Tako so v neko hišo, ki ni hotela izvršiti predpisov o snagi, prišle mladinke, pobelile stene, osnažile jih porbale pod in potem na šil po nabile »listke« to hišo osnažile mladinke OF, ker njeni prebivalci ne želijo sebi in nam dobro.

Kulturno delo: v vsaki vasi je določen nekoč, ki skrbi za dopisovanje mladine. Tako smo dosegli, da skoro vsa mladina vneto piše. Na izletih in sestankih avtorji čitajo svoja dela, najboljša mladina sama oceni in pohvali: »spodobno za mladinski list«. Enako je z igrami. Hoteli smo igrati, ni bilo napisanih iger; sklenili so, da jih napišejo sami. Zdal je mnogo vasi sestavljala lastne igre, ki jemljejo snov iz narodnoosvobodilnega boja v domači vasi. Igre dajejo v cenzuro okrožno mu odboru ZMS. Tako smo zdaj dobili iz vrst mladine že 11 iger, ki krožijo po vsem okrožju...

V vaseh je zavladalo doslej še nepoznano življenje. Starčki pravijo:

»Mladina, kaj si vendar naredila iz naše nekdanje mrtve vasi!«

Pa je res veselo. Sredi grmenja topov mladina dela, a tudi poje in pleše. Tako so začeli z mladinsko tekmovalno tistarejši, pišejo igre in igrajo, tekmujejo z mladino in se tako na medsebojnih nlih igrah vasi obiskujejo. Ob nedeljah smo že imeli prireditve, katerih se je udeležilo do 400 ljudi iz najbolj oddaljenih vasi...

V Beli krajini je nastalo pravo kulturno tekmovanje. Vse delo je izraženo najbolje v temle stavku iz teksta take igre: »Vidiš, žena, ti jokiš, ker je tvoj sin pri beli gardi, meni se ni treba jokati, ko sta mi mož in sin v partizanih.«

Tako je delala, živela in se borila slovenska mladina spomladni in poleti 1943 v srcu okupirane Evrope, ko je fašizem z visoko dvignjeno glavo in s trdo okovanim škornjem gazil po narodih sveta in teptal v blato njihovo in našo svobodo. Tako je bilo njeno življenje vsa vojna leta, ko se je iskreno odzvala klicu Partije in OF ter šla pogumno in neustrašeno v boj ob ramenih starejših tovarišev!

Taka je bila naša mladina, ki je v boju za novo življenje enakopravno sodelovala in resnično ustvarjala novi svet.

PARTIZANSKI ROG

(Po podatkih, ki jih je zbral Muzej narodne osvoboditve Ljudske republike Slovenije)

Rog se razprostira med srednjo dolino Krke, Ribniško-kočevskim poljem ter Belo in Suho krajino. Po svojem značaju je valovita kraška planota, katere pobočja se dvigajo v obliki ravnin in teras, preprečenih s kraškimi vrtačami in kotličji ter suhim dolinami. Porasel je z obsežnimi bukovinami in iglastimi gozdovi ter je v prečni smeri zaradi velikih udolbin in sternih hribov težko prehodno. Najvišji vrh nosi ime ROG — (1100 metrov), ostali višji vrhovi pa so na severovzhodni strani Sv. Peter (899 metrov), Pečka (912 metrov) Pogorelec (832 metrov), Kragulji vrh (886 metrov), Gače (1029 metrov), na jugovzhodu Mirna gora (1043 metrov), proti zahodu pa predvsem Kamenjak (723 metrov) in Kraljevi kamen (777 metrov), da imenujemo le nekatere, iz partizanskega najbolj znane.

Roški gozdovi so prepreženi z vrsto cest in potov, od katerih so najvažnejše: Od Podturna pri Toplicah se vzpenja Roška cesta, ki vodi mimo Podstenic in Zage na Rogu proti Kočevju. Od te se v tretjem ovinku odcepi Črnanova cesta v smeri proti Travniku, kjer se od nje odcepi Golobinska cesta, ki pelje proti Sredgorju in Mirni gori, pred Reso pa cesta na Komarno vas in Črmošnjice. Pri Podstenicah se od Roške ceste odcepi Primožka pot proti Topli rebi; z odcepi proti Podhosti in Smuku, pri Faberjevem križu pa se od te odcepi Vinska pot v smeri proti Staremu logu. Nad Podstenicami se od Roške ceste odcepi Cinkarska pot, ki se nad Cinkom združuje z Vinsko potjo.

Ta gozdni svet je bil že od davnine redko ali sploh nenaseljen. Selo v 14. stoletju so bili na tem ozemlju in dalje mimo Kočevja proti Kolpi naseljeni nemški kolonisti iz Koroske, Turinškega, Tirolskega ter Tirolskega. Ti so predniki Kočevjarjev. Nastajale so vasi: Podstenice, Pogorelec, Topla Reber, Rdeči kamen, Rampolna, Topli vrh, Komarna vas, Smrečnik,

Ribnik, Travniki, Resa, Jelenica, Novi in Stari Breg, Pogled, Rajhenav itd. Ob vznožju roških gozdov so večja naselja Črmošnjice s Starimi žagami in Srednjo vasio, Smuka in Stari log ter Planina pod Mirno goro, Zahodno od roškega masiva leži ob ponikalnici Rinži mesto Kočevje.

Prebivalci teh vasi so se le deloma ukvarjali s poljedelstvom, največ pa s trgovino z lesom in s krošnjarjenjem. Kočevjarji so dolga stoletja živeli v mirnem sožitju z obdajajočim jih slovenskim ljudstvom. V času Hitlerjeve propagande so postali zagrizeni nacisti in petokolonisti. V začetku sovražne okupacije so bili novembra 1941 preseljeni na spodnje Posavje in ob Sotli, odkoder so Nemci nasilno izselili vse slovenske prebivalstvo. Po načrtih nacistične osvojevalne in raznoročevalne politike naj bi Kočevjarji ob Savi in Sotli ustvarili nacionalno zagrizeno narodnost, mejo tretjega rajha in s tem razpoložili živi orozem slovenskega naroda, po nacizmu in fašizmu obojenega na smrt. Ko pa se je razbita nemška vojska umikala s Balkana in iz Podonavja, so se z njo vred umikali tudi Kočevjarji in tako sami odstranili šeststoletni tuje-rodni otok iz osrčja slovenskega naroda.

Po preselitvi Kočevjarjev je vso njihovo nepremično posest prevzela italijanska deželna družba »Emona«. Ta je želela razprodati kočevarsko obrobno posest sicer tudi našim ljudem, v glavnem pa je bilo vse kočevarsko področje namenjeno za poselitve z Italijanskimi kolonisti. Predvsem pa je družba hotela pospraviti bogat dobiček z izkoriščanjem roških gozdov. Nakupovanje nepremičnin je zabranjeval poseben odlok IO OF, izkoriščanje gozdov in italijanska kolonizacija pa je preprečil osvobodilni boj našega ljudstva in končna zmaga. V osvobodilnem boju je postal Rog s svojimi gozdovi in naselji naše najpomembnejše oporišče.

POMEN KOČEVSKEGA ROGA V MINULI VOJNI

Pomen Roga za narodnoosvobodilno gibanje je bil predvsem v tem, da je kot obširen goz-

nat kompleks, ki je položen na kraški planoti med dolino Krke, Ribniško-kočevsko dolino in

kanjonom Kolpe, nudil razmeroma varno zatočišče predvsem partizanskim bolnišnicam in delavnicam, obenem pa je nudil možnost trajnejšega in dosti varnega prebivanja za vodilne organe osvobodilnega boja in njihove ustanove. Rog namreč zlasti po veliki italijanski ofenzivi leta 1942 ni nikdar imel v sebi taborišč kakih večjih vojaških enot, ki bi nujno pritegnile nase sovražno pozornost in vojaško aktivnost, temveč je bil pridržan le za gori označene namene. Zaradi tega ni v Rogu samem z izjemo dveh sovražnih ofenziv — italijanske v letu 1942 in nemške v oktobru 1943 — prišlo do nobenih večjih borb. Le čisto na koncu vojne, v aprilu 1945 so polakuske nemške in domobranske enote vdreti v Rog iz smeri Suhe krajine in je prišlo do težjih spopadov predvsem na področju Sv. Petra in Tople rebi.

Pod imenom Partizanski Rog pa ne smemo razumevati samo gorskega in gozdnatega masiva Roga samega, temveč tudi kiro okolico ob vznožju Roga bodisi v predelih med Sotesko in Poljanami, Starih žag in prehoda nad Črmošnjicami v Belo krajino, bodisi ob vznožjih vzhodnih in jugovzhodnih vzpetin nad Belo krajino in Kolpo, ali ob prehodu iz doline Krke v Kočevsko dolino mimo Smuke in Starega loga. V vseh teh obrobah dolin in prehodih je bilo od leta 1942 pa do osvoboditve nameščenih veliko število raznih taborišč, skladišč, delavnic itd., kar vse skupaj z bazami in partizanskimi naselji na Rogu

ustvarja šele pravi pojem in daje pravo predstavlo Partizanskega Roga z vsem velikim pomenom, ki ga je za osvobodilno gibanje imel.

Vso to dejavnost na Rogu in v njegovem okolju pa je razen prirodne zaščitenosti in oddaljenosti od večjih okupatorjevih postojank olajšalo tudi dejstvo, da se je kočevarsko prebivalstvo, ki je bilo po večini zagrizeno nacistično že v novembru 1941 izselilo in so bile kočevarske vasi v spomladni in poletju 1942 povsem prazne. V italijanski ofenzivi so bile te vasi sicer po večini od sovražnika požgane, vendar je marsikje bilo še možno postaviti vsaj zasilna bivališča za manj konspirativne baze, delavnice itd.

France Mihelič: KURIR

ROG PRED OFENZIVO 1942

Iz spredaj omenjenih razlogov varnost in nenaseljenost je razumljivo, da je Rog že v začetku osvobodilnega boja nudil primerne terene za taborišča prvih partizanskih skupin. Tako so se sicer maloštevilni preživeli borci Prve belokranjske čete kmalu po katastrofi na Goranjskem kožu po Sotli vrhovi oziroma na Gačah. V januarju 1942 je bilo na Jelenici taborišče borcev Novomeške čete, ki so se tja preselili s taborišča pri Topli Rebi, pa se čez kak tri mesece zopet premaknili v bli-

osvobodilnega gibanja; OK KPS, IOOF in Glavno poveljstvo partizanskih čet, Maja meseca so odšli iz Ljubljane, ki je bila obdana z bunkerji in žično ograjo, ter preko Podlipoglavja nad Ljubljano in Tisovca v Suhi krajini prišli v štab V. grupe na Cinku, nato si pa na Kraljevem kamnu uredili prvo bivališče. Na Cinku je bila med 5. in 7. julijem 1942 pomembna partijska konferenca. Med Kraljevim kamnom in vasio Novi Breg je bil takrat v kraški vrtači napravljen poseben bunker, namenjen prvotno za skladišče, ki pa je med sovražno ofenzivo v avgustu imel izredno veliko vlogo kot zatočišče našega vrhovnega vodstva ter je kot »Bunker 42« prešel v zgodovino partizanstva.

Vse okoliš Roga do desnega brega Krke s pretežnim delom Bele krajine kot tudi Kočevsko-ribniške doline je bilo v poletju 1942 osvobodeno ozemlje. Med večjimi osvobodilnimi kraji so bile tudi Dolenjske Toplice (od 27. maja dalje). Večje sovražne postojanke pa so bile samo v Novem mestu, Metliki, Semiču, Črnomlju, na Vinici in v Kočevju ter Ribnici, iz Zuzemberka pa so Italijani pobegnili 13. julija 1942.

ROŠKA OFENZIVA

V splošnem radi imenujemo »roška ofenziva« yao veliko italijansko ofenzivo proti narodnoosvobodilnemu gibanju in partizanskim bojnim enotam, ki je trajala od 16. julija 1942 do 5. novembra 1942. Ta ofenziva se je začela z obkolitvijo in napadom na Krim južno od Ljubljane, divjala potem preko Notranjske, Bele krajine in Dolenjske ter se zaključila z napadom na Gorjance. Svoj višek je dosegla z obkolitvijo Roga med 7. in 24. avgustom 1942, kar je pravzaprav »roška ofenziva« v pravem pomenu besede. Ta čas so Italijanske bojne enote, ki so štele nekaj divizij in celo vrsto pomožnih oddelkov, ter bile opremljene z najmodernejšo vojno tehniko, v nekaj zaporednih sunkih v strelcih prečesale vse roške gozdove ne toliko z namenom, da bi uničile partizanske bojne enote, o katerih so Italijani vedeli, da

jih v večjem številu v Rogu napač pa predvsem zato, da bi ujele ali uničile vrhovno politično in vojaško vodstvo osvobodilnega gibanja, o katerem so vedeli, da je na Rogu.

Ko se je naše vodstvo v teku napada na Rog hotelo ob zori 16. avgusta prebiti iz sovražnega obroča, je pri Faberjevem križu padlo v globoko zasedo, iz katere so se pa srečno vsi rešili. Večina se jih je potem zatekla v »Bunker 42«, nekaj članov pa se je prebilo in preko Dolenjske ali Notranjske prišlo na Podlipoglav pod Ljubljano. Po komandni ofenzivi na Rog so odšli tja tudi preostali člani vodstva, nakar je bil njih sedež do marca 1943 v Dolomitih nad Ljubljano. Prav ob koncu napada na Rog, 24. avgusta, je pri vasi Pogled padel pesnik in pisatelj Miran Jarc. V teh bojih se je posebej izkazala 3. četa III. bataljona Tomšičeve brigade, ki se je prebila na notranjo stran italijanskega obroča, prekrizirala med samimi Italijani ves Rog, pomagala iz obroča nekaterim članom naše vojske, Glavnemu poveljstvu pa prinesla prva zanesljiva poročila o razvoju dogodkov.

V času velike italijanske ofenzive so bile ustanovljene prve slovenske brigade: 16. julija Tomšičeva pri vasi Cesta ob vznožju Roga, v septembru pa še Gubčeva in Cankarjeva

France Mihelič: OZGANO DREVO

brigada; vse tri so imele 16. septembra na Lapinjah nad Kolpo svoj zbor, kjer so bile komčno urejene. Do večjih spopadov s sovražnikom v teku ofenzive je na področju Roga prišlo le na Planini pod Mirno goro 16. septembra 1942, tik pred ofenzivo pa 9. julija 1942 pri Topli Rebi, kjer se je talaril še Tomšičev bataljon pod poveljstvom Daklja spopadej z Italijani.

ni oddelek na Mlačarjih (gozd Koče), v Starih žagah je bil od julija 1943 do konca junija 1944 sanitni ekonomat s svojimi delavnicami, ki se je od tod preselil v Srednjo vasio pri Črmošnjicah in tam deloval do aprila 1945. V času med italijansko kapitulacijo in nemško ofenzivo septembra in oktobra 1943, so delovale tudi nekonspirativne partizanske bolnišnice v Dolenjskih Toplicah, Kočevju in Ribnici. Pri vasi Ribnik na Rogu je bilo leta 1943 tudi spuščališče zavezniškega vojaškega in sanitnega materiala.

DELAVNICE

Razen bolnišnic so začeli po ofenzivi obnavljati tudi partizanske delavnice. Njihovo najpomembnejše središče od 1943 dalje so bile Stare žage, ozka soteska med Obšinami in Črmošnjicami, kjer se je v opuščenih mlinskih in žagah preseljenih Kočevjarjev razmestila cela vrsta delavnic in skladišč: orožarske, mehanične, usnjarske, krojaške, mizarske, stolarske itd. Znana je bila finomehanična delavnica v Črmošnjicah s konspirativnim nazivom »99 D«, radiotelegrafska delavnica v Srednji vasi, kjer je bil nameščen tudi fotooddelek z grafičnim ateljejem. V Novi gori je nekaj časa delovala Centralna tehnika, med Srednjo vasio in Vrčicami pa so bila v vseh Brezjah in Blatinah urejena skladišča živih in opreme. Za potrebe delavnic oziroma za pogon strojev so pri Podstenicah kuhali ogelje, kasneje pa je bil v nekaterih delavnicah uveden električni pogon. Prav tako so bile urejene male elektrarne v Partizanski tiskarni pri Podstenicah in na Bazi 20. V sklopu teh delavnic je bila urejena tudi posebna pekarna, ki je dobavljala kruh predvsem za bolnišnice na Rogu.

V vasi Obhr med Podturnom in Podhosto so bila urejena posebna preskrbovališča za meso in mesne izdelke za potrebe bolnišnic in partizanskih bojnih enot ter urejena mlarna.

TEHNIKE IN TISKARNE

Najstarejša tehnika na področju Roga pod Kraljevim kamnom je bila Tehnika 14 (T 14), imenovana tudi »Urška«. Ta je začela delovati marca 1943 najprej kot ciklostilna tehnika in je izdajala vsa centralna glasila in množico manjših letakov in lepakov. Po kapitulaciji Italije je dobila iz novomeške tiskarne stroj znamke Tigel in odslej tiskala tudi večbarvne tiske ter kot Centralna tehnika izdajala vsa osrednja glasila za vso Slovenijo in nekaj tisoč izvodih, letake pa tudi v 8.000 iz-

(Nadaljevanje na 5. strani)

SREČANJE MLADINSKIH AKTIVISTOV

Okrajni komite LMS Novo mesto vabi vse skokejske aktiviste, ki so pred vojno, v času NOB in po osvoboditvi delali v mladinski organizaciji na terenu in operativnih partizanskih enotah, na

tovariško srečanje mladinskih aktivistov, ki bo v okviru praznovanja 40. obletnice KPJ in SKOJ in v okviru proslave obletnice Glavnega iniciativnega odbora Zveze slovenske mladine.

Proslava bo 22. in 23. avgusta na Podstenicah v Kočevskem Rogu. Skupni odhod za vse skokejske aktiviste, bivajoče v okraju Novo mesto, je v soboto, 22. avgusta ob 14.30 z avtobusom z Glavnega trga v Novem mestu. Ob 15.30 bomo prisostvovali otvoritvi plavalnega bazena v Dolenjskih Toplicah, nato pa odšli na Podstenice, kjer bo skupni tabor.

Okrajni komite LMS
Novo mesto

NOVOMEŠKA MLADINA MED NOB

Vesela naključja

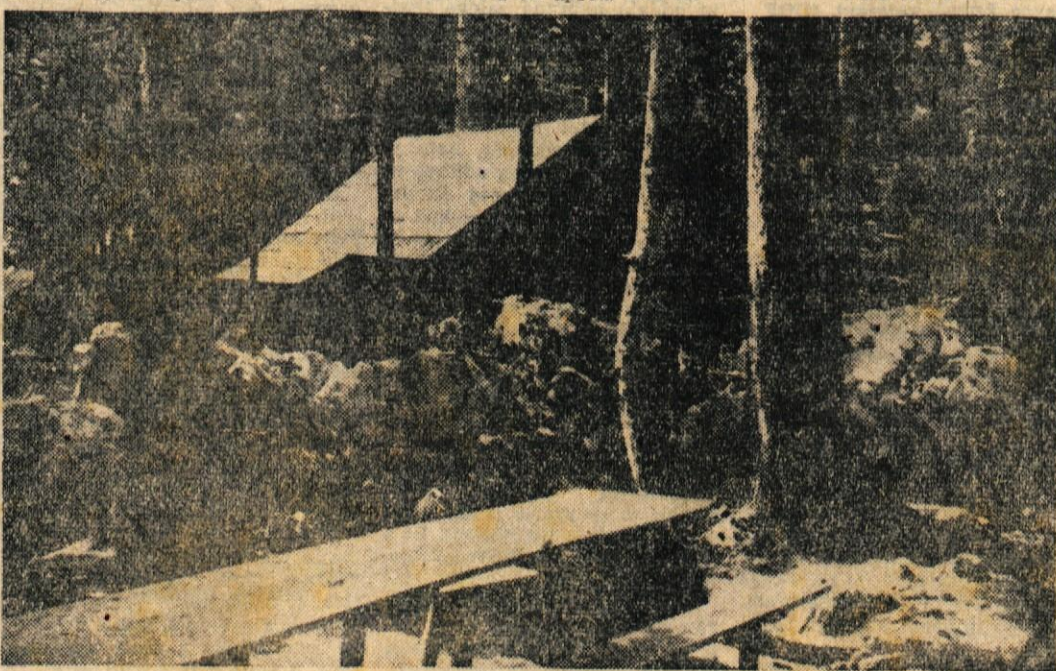
Kljub resnosti položaja so se med vojno, pogosto v najtežjih trenutkih, primerila vesela naključja, ki so še dolgo nato vedrila duha »na terenu« in v bojnih vrstah. Nekaj takih veselih dogodkov in doživetij nam je povedal Miha Gestša, ki je v letih 1941, 1942 in 1943 kot mladinec sodeloval v številnih akcijah novomeške mladine.

Spomlad 1942 je dobil s še nekim mladincem nalogo, da piše gesta po zidovih. Sledenila sta popisati tudi stavbo karabinjerske postaje. Miha je stal ob fantu, ki je sklonjen nizko pri tleh po zidu pisal velike črke OF. Takrat je iznenada stopil iz karabinjerske postaje karabinjer. Bila sta z »delom« že blizu vrat. Miha se je hitro sklonil in si pričel zavezovati čevlje, da je sklonjen zakril tovariša pri delu in mu obenem dajal znake, naj miruje. Karabinjer je dolgo stal pred vrati in nazadnje odšel mimo njiju ne da bi kaj opazil. Miha še danes trdi, da si ni nikdar pozneje tako dolgo zavezoval čevlje kot takrat...

Drugič je z nekom zgodaj zjutraj, še v mraku, vtikal Poročevalce in letake za okenske polknice, pod vrata in druge špranje po hišah od gostilne na Bregu do prof. Turkove hiše pod Kapljičem. Iznemada so se za njima odprla hišna vrata. Na vrat na nos sta jo ubrala po ulici navkreber, preganjalec pa je vztrajno copotal za njima. Ker je bila huda poledica, jima je močno drslo. Tekla sta, padala, se pobirala in spet bežala, toda zaradi poledice sta zelo počasi napredovala. Končno sta se vsa mokra od napora, nato potuhnila za nekim zidom. Preganjalec ju je kmalu nato dohitel v obliki stare ženice, ki je šla v Kapljič k prvi maši... Nasmejala sta se in akcijo nadaljevala.

Mladinci so opravljali tudi kurirske naloge. Miha je dobil nalogo, naj hitro odide v gostilno Per, vpraša tam za tovariša Zvečičarja in mu pove, naj ne gre na neki dogovorjeni sestanek, ker je bila hiša, kjer je bil sestanek sklican, pod kontrolo. Ker je šlo za sekunde, je stekel kotikar, je mogel, spotoma pa je pozabil naziv tovariša, ki ga je moral obvestiti. V razburjenju mu je spomin popolnoma odpovedal. Ves zasopel je pritekel k Perovim v kuhinjo. Bili so zbrani pri večerji.

Vprašal je: »Ali je tukaj Kristus?« Ljuben Jakša, je vstal in rekel: »Kristusa ni, jaz sem pa Zvečičar.« Vsi so se veseli od srca nasmejali, toda Miha je nalogo kljub temu pravočasno izpolnil.

Mir sredi kraških host na Rogu pri Bazi 20 zmotijo le koraki obiskovalcev

Ferdo Godina:

Podstenice so po krivici pozabljene

V naglici, v kateri na željo urednika pišem te vrstice, brskam po spominu in z začudenjem prihajam do zaključka, kako je mogoče, da smo na Podstenice skoraj čisto pozabili. Saj jim tisti, ki so žele pisati spomine na NOB in na štirinajstih letih niso dali mesta, ki jim gre. Mislim, da so Podstenice po krivici pozabljene. Mogoče bo praznovanje obletnice mladinskih konferenc zdaj le popravilo to našo napako.

Podstenice! Zdi se mi podobne tistemu človeku, ki tiho in skromno čaka na svoj čas, za katerega ve, da bo prišel. Ne želi, ne ježi se, ni prizadet. Skratka moder je, ker ve, da se za bliščem in hrupom premnogokrat skrivajo praznosta. Tako se mi zdi zdaj Podstenice, ko smo se spomnili nanje. Ob spominu namje se poraja v človeku nekaj pomirajočega. Tako so Podstenice tudi vedno bile. Njih se je dotaknil leta 1942 dih osvobodjenega ozemlja. Bri-

gade so našle tu vsa vojna leta počitek na poti z Dolenjske v Suho krajino in nazaj, poseben pa so pomembne po tem, da je skozi Podstenice šla v roške bolnice večina naših ranjencev. Velika jasa s cerkvico in nekaj požganimi hišami sredi Roga res ne sme ostati pozabljena. Poskrbimo za to! Pa še nekdo je našel na Podstenicah vedno prijeten počitek. To so bili skojčevci, ki so hodili na tečaje v skojčevsko šolo, ki je bila skoraj leto dni v bližini Cinka. Teh njihovih počitkov tu na Podstenicah se rad spominjam. Podstenice so bile nekaka čudna meja med dvajsetim, ki je zajelo ves svet, in med Rogom, ki je nudil skrivnostno varnost in mir. Vedno se mi je zdelo, ko sem skojčevce v tistih nočeh na Podstenicah opazoval, da se jih je prijel nenehno topel občutek. Vsak mesec so prihajali v šolo za Cinkom novi skojčevci, a bili so si v tem vsi zelo podobni. Pričakovali so od Roga nekaj posebnega.

Polni so bili velikih upov. Saj so bili še skoraj otroci. Stari so bili od štirinajst do osemnajst let. Danes nas za take otroke skrbi, če ostanejo zvečer predolgo na ulici. Tisti pa so se pretolčki iz Trsta, Primorske, Koroške, Stajerske, Dolenjske in Notranjske. Vsaj polovica od njih je bila že ranjena, kajti ko so jih v brigadah in na terenih zbirali za tečaje, so izbirali najboljše. Vsak mesec so se tečajniki menjali in vsak mesec sem sedel na Podstenicah z njimi, ko so prihajali na Rog in ko so odhajali. Ti spomini nanje seveda niso romantika. Saj so ti odrasli otroci pomagali nositi na ramenih usodo svojega naroda in so pomagali s svojim velikim trpljenjem usmerjati našo zgodovino. Njihovi veliki ideali so bili zgrajeni na trpljenju. Kaj so pričakovali od šole za Cinkom, kamor še ni stopila noga Nemca in Italijana? Selest gozdov in pestrost globač? To, kar so našli tisti pesniki in pisatelji, ki jim je bila tuja nesebičnost teh odraslih otrok? Ne, na Podstenicah tega ni nihče pričakoval. Ko so ostale univerze s svojimi profesorji v zagati, so iskali ti veliki otroci rešitev svojih velikih problemov tu na Rogu. Pravim velikih problemov, ker je šlo za njih življenje. Pričakovali so v teh trenutkih od Roga ševeda več, kakor pa bi jim mogla dati kakršna koli šola in tudi šola na Cinku: ključ do mira, ključ do gotove poti v srečo, v blaginjo in zadovoljstvo. Čas so prelomili. Bodočnost je bila takrat dejansko podobna glini, ki jo je bilo treba samo še izoblikovati po svoji volji in želji. Oni so

... Umrli smo, ki v grobu tu ležimo. A nad svobodo vašo še bedimo, ker hočemo, da raste in živi, za kar smo dali svojo srčno kri!... Rdeče črke vklesanih besed na spomenikih. Dolge vrste tovarišev in tovarišic, ki so v cvetu mladosti prelili kri za svobodo. To je bila mladina novega rodu, ki je v štirih, petih letih vojne s nešteti junaštvji, s samoodpovedjo in z brezmejno požrtvovalnostjo dala Domovini največ, kar ji lahko damo. Tudi tu, na tihih roških pokopališčih, počiva prenekatero mlado, zvesto srce, ki je kot ti in jaz ljubilo življenje, sonce, smeh, veter in sinje, prostrano nebo nad nami. Odmev njihovih besed: "... ker hočemo, da raste in živi, za kar smo dali svojo srčno kri!" šumi te dni čez poletni Rog in njegove zelene hoste — mladini v pozdrav in spodbudo!

France Mihelič: NA JURIS

S tovarišem Murnom v roških gozdovih

Doraščajoča mladina, predvsem dijaška, spoznava dogodke iz naše polpretečle zgodovine. Posebno jo zanima narodno osvobodilna borba, zato so dijaki iz Novega mesta pred kratkim obiskali Rog, kjer je v letih okupacije delovalo politično in vojaško vodstvo slovenskega naroda. Ko smo se vozili proti Rogu, smo že pred Podturnom srečali znanega partizanskega borca tovariša Murna, ki ima danes razen drugih funkcij tudi skrbništvo zgodovinsko pomembne Baze 20 in ostalih partizanskih postojank na Rogu. Kmalu smo se zapletli v zanimive pogovore. — Tovariš Murn nam je pripovedoval o prvih partizanskih ak-

cijah v letu 1941 ter o osvobodilnem boju vse do pomladi leta 1945. Skoda, da njegovi partizanski spomini niso zapisani, ker bodo tako prej ali slej pozabljeni. Posebej nas je opozarjal na osebnost doživljanja na Črnučah, dobro znanj vsakemu partizanu. V živahnem razgovoru smo kmalu prišli do odcepa ceste na Bazo 20. Svoječasno je bila ta pot strogo konspirativna, danes pa je povsem izhujena, kar priča o velikem številu obiskovalcev. Čez dobrih deset minut smo bili na cilju. Pred nami je bilo pravo naselje barak pod varstvom močnih stoličnih jelk in bukev. Baza leži na mali strmini, takoj pod vrhom

na levi strani. Vrh menda nima imena — partizani so ga imenovali Sokolski vrh. Skoda, da nima razglednega stolpa, od koder bi bil prav gotovo edinstven razgled, ki ga zdaj ovira drevje. Nato smo si ogledali Bazo 20, ki je bila ustanovljena spomlad 1943. Marca meseca istega leta se je na Rogu spet zbralo vodstvo slovenskega naroda in ostalo tukaj skoraj dve leti. V tem času je baza doživela velik staveben napredek. Zgrajenih je bilo okoli 25 objektov, v katerih je bilo stalno naseljenih okoli sto ljudi. Vse barake so bile dobro grajene in oskrbovane z električno lučjo. V prvi baraki pri vhodu je bil dežurni, na desni baraki zaščitnega bataljona, na levo pa baraka Ivana Mačka-Matiše. Malo dalje je baraka tovariša Luke in nekoliko nižje v vrtači stara baraka CK. Petrova, kjer je neumorno delal pokojni Boris Kidrič, leži više.

Nasproti mizi je baraka Agitpropa, plenuma OF, AFŽ in mladinskega vodstva, v kotanji pod jelko pa je bila kuhinja in obednica. Radiododajna in sramljenna postaja sta nekoliko više, tik pod koto 717. Jugovzhodno ob Baze 20 je Kragulji vrh, kjer

Svoboda je vera — kdor zanjo umira vstane v življenje, ko pade v smrt! (Oton Zupančič)

Iz vaše krvi skovana svoboda — večna Vam slava od roda do roda! (Napis na spomeniku žrtvam NOB)

Je bila baza Glavnega štaba in zaveznih vojaških misij. Severozahodno, v smeri proti Podstenicam, je bila partizanska bolnišnica. Dokaj utrjeni, vendar dobre volje, smo se vrnili v Podturn. Tu smo se poslovili, krepko stisnili desničarju tovarišu Murnu in si zaskladili: na svidenje!

Ivo Kal

Partizanski Rog

(Nadaljevanje s 4. strani)

vodih. Kot Centralna tehniška je imela konspirativno oznako »13 A«. Junija 1944 je bila pri Podstenicah urejena Partizanska tiskarna, ki je dobila stroje iz Pavličkove tiskarne v Kočevju. Imela je stroje na električni pogon in je izdajala liste: Slovenski poročevalec, Ljudska pravica, Naša vojska, Delavska enotnost, Vestnik novomeškega okrožja, Radijske vesti, ter celo

vrsto brošur, letakov in lepakov, partizanskih pesmaric itd. Mesečno je ta tiskarna samo redno izhajajočega tiska (časnik in Radijske vesti) natisnila nad 60.000 izvodov. Za tisk potrebni papir so dobavljale partizanske bojne enote v posebnih akcijah, od katerih je najbolj znana ona na Platinikov tovarno papirja pri Radečah. V Podhosti pod Rogom je bila 1943-44 tudi okrožna tehniška novomeškega okrožja.

partizanov in civilnega prebivalstva. Proga te vožnje je potekala iz Bele krajine po cesti skozi Stare žage in Podhosto do Soteske, kjer je bil urejen prevoz s splavi in potem dalje po cesti skozi Žužemberk proti Stični.

Razumljivo je, da je sovražnik vedel za vso to živahnost na Rogu in v njegovih obrobih predelih. Zato je že v času nemške oktobrske ofenzive leta 1943 bila ena glavnih smeri prodiranja nemških kolon skozi Stare žage po cestah skozi Rog. Pri tem je bilo sicer marsikaj uničenega, kar je takrat obstajalo, ali takoj po ofenzivi je bilo vse na novo urejeno in delavnost mnogih omenjenih delavnic itd. še povečana. Dokaz velike zmogljivosti partizanskih delavnic, ki so bile v glavnem razmeščene prav okoli Roga, je bila razstava izdelkov teh delavnic marca 1945 v Crnomlju, ki je imela v nekem pogledu kar značaj pravega partizanskega velesejma.

Tudi v letih 1944-45 je bilo okoli Roga večkrat prizorišče težkih bojov s sovražnikom, ki je skušal prodreti v Stare žage in okolije Toplice ter Podhoste, prav tako kot je bil Žužemberk, ena najpomembnejših strateških točk v bližini Roga, pozorišče mnogih borb z menjajočo se bojno srečo. Vendar sovražnik nikdar ni uspel prodreti na Rog sam, ki je vse do osvoboditve ostal varno zatočišče predvsem partizanskih bolnišnic, delavnic in kurirskih postaj. J. J.

Rog obiskujejo
Skoraj ni dneva, da ne bi partizanske kraje na Rogu obiskala skupina izletnikov. Tudi preteklo nedeljo so obiskali te kraje člani RK iz Ivančne gorice s svojimi družinami. Vodil jih je tovariš Murn, ki je tudi sicer izletnikom vedno na razpolago kot vodič po partizanskih krajih v okolici Toplice. Ogledali so si vse postojanke in grobišča, kjer so zapeli nekaj žalnih pesmi. Z zanimanjem so poslušali tovariša Murna, ki jim je pripovedoval o borbah in partizanskih akcijah. Vsi so bili res zadovoljni s tem lepim izletom. D.G.

BOŽIDAR JAKAC: V ROŠKEM BUNKERJU OKTOBRA 1943 (risba iz jeseni 1943)

KURIRSKE ZVEZE

Čim so se na Rogu začele ustanovljati stalne bolnišnice, postojanke in urejati delavnice, in ko so tam od časa do časa prebivali štabi večjih bojnih enot, zlasti pa po preselitvi osrednjega vodstva slovenskega narodno osvobodilnega gibanja na Bazo 20, je bilo treba skrbeti tudi za stalno zvezo z vsem slovenskim ozemljem, s sosednjo Hrvaško ter z Rhovnim štabom. Dokler in v kolikor niso te zveze bile vzdrževane s posebnimi radijskimi postajami, so to opravljale kurirske zveze. Že v jeseni 1942, ko je bil sedež Glavnega štaba in drugih vodilnih organov še v Dolomiti, je bila urejena kurirska zveza preko Notranjske in Dolenjske do Bele krajine. V decembru 1942 je na tej poti delovalo okoli dvajset postaj s 140 kurirji. S preselitvijo osrednjih organov na Rog spomladi 1943 je bila tu urejena tudi osrednja postaja, imenovana »TV 15«. Preko postaj T(eren-

skih) V(odov) je dnevno hitela pošta v vseh smereh Slovenije. Kurirji so prenašali poleg uradnih poštah civilnih in vojaških organov tudi njihovo zaupno pošto in poleg zasebnih pisemskih pošt tudi denarne pošiljke ter opravljali paketno pošto, predvsem pa ves partizanski tisk. S temi kurirskimi zvezami je bilo osrednje vodstvo in njegovi organi ter ustanove povezano s prav vsemi slovenskimi pokrajinami od Ljubljane, Trsta, Celovca in Maribora. S skrajnih meja Slovenije pa do osrednjih organov na Rogu je n. pr. pisemska pošta potrebovala največ sto do stoddvajset ur, to je dobrih 4 do 5 dni!

V 1944 je bila urejena na vsem osvobodjenem ozemlju od Kolpe do Stične posebna vozovna zveza imenovana »Etapna vozilna«. S temi nekakšnimi partizanskimi poštnimi vozovi je bil možen tudi prevoz večje količine materiala kakor tudi osebni prevoz predvsem bolnih

Partijska konferenca osvobodjenega ozemlja je bila od 5. do 7. julija (1942 — op. uredništva) na Rogu pri Podstenicah. Udeležili so se je zastopniki vseh okrožnih komitejev z osvobodjenega ozemlja in vseh bataljonskih birojev iz III. (notranjske) in V. (dolenjske) grupe odredov. Glede na udeležbo je imela konferenca ožji pokrajinski pomen, dejansko pa je bila pomembna za celo Slovenijo, zlasti še, ker smo bili neposredno pred najhujšo preizkušnjo osvobodilnega boja v Sloveniji: sovražno ofenzivo, povezano z obkritim obojeznim nastopom domačih izdajalskih oddelkov — bele garde.

O konferenci nas je Peter — Boris Kidrič prvič obvestil okrog 20. junija, ko sva se z Ivanom Erjavcem-Ceneom, grosupeljskim sekretarjem, z njim sešla v Znojčah. Povedal nama je, da se konferenca udeležijo iz vsakega okrožja sekretar in še en član okrožnega komiteja ter drugi politični delavci, ki jih povabi Centralni komitej. Čez nekaj dni smo prejeli uradno vabilo na konferenco in tam je bilo rečeno, da moramo biti 5. julija do 8. ure zjutraj v Podturnu.

Naš pohod na konferenco se je začel z Ambroso. Tu so se stiški delegat — sekretar Tone Gorjanc in Lojze Kralj-Boltek, član okrožnega komiteja, in povabilenec Primož — Edo Turnher pridružila delegata grosupeljskega okrožnega komiteja sekretar Cene in Franc Štibernik-Miklav in delegati I. proletarskega udarnega bataljona »Tone Tomšič«.

S kolemi smo se odpravili preko Zvir in Hinj na Smuko — tam je bil takrat štab Zahodno dolenjskega odreda — kjer smo

spravili kolesa in se prepustili nogam. Pred nami je bil Rog, temen in mogočen. Čez Toplo reber smo se povzpeli na Komolec, kjer nas je dohitel mrak. Odločili smo se, da kar nadaljujemo v dolino proti Podturnu, zakaj po karti se nam je zdelo to kar najbolj enostavno. Trdno smo bili prepričani, da bomo čez dve uri v vasi in se bomo po obilni večerji zlekli na svežem senju.

Toda Rog je Rog: kmalu je bilo temno — kot v rogu — in nešteto poti je švigalo sem in tja, navzdol in v hrib in naše partizanske stezoslenske sposobnosti so morale kmalu odgovoriti. Poskušali smo sicer zdaj to, zdaj ono smer, navsezadnje pa smo uvideli, da bo najpametnejše, če bomo prenočili v hosti in si pri belem dnevu poiskali pravo pot. Takšen sklep ni bil za stare prekaljene partizane prav nič težaven: poiskali smo prostor pod smreko, nahrbtnik za vzglavje, zavijali se v odejo in zaspi kot jordi. Toda (kotrat) je bila stvar nekoliko bridkejša: noč je bila za poletni čas nenavadno hladna, mi vsi pa brez odej, Primož, stromak, pa za namerke še v kratkih hlačah. In tako smo do zore bolj sklepali z zobmi in koleno, kot pa spali. Ko se je težko pričakovano sonce le pokazalo izza

Gorjancev, smo ga pozdravili z največjo hvalečnostjo. Globoko pod nami smo zaslišali pramene doline okrog Toplice in Podturna in se brez pomislekov spustili naravnost po strmini čez drn in strn. Čez dobre pol ure smo že bili v Podturnu, toda kolikšno je bilo naše razočaranje in ogorčenje, ko nam je dežurni partizan na javki povedal, da moramo takoj naprej na sledečo javko na Podstenice.

»To je čisto navadna potegavščina,« smo soglasno preklinjali. »Ne, to je konspiracija, tovariši,« nas je skušal »vljudno« pomiriti partizan. »Vrag vzemi tebe in tvojo konspiracijo,« je Cene težko zaključil naš jutranji razgovor na tešče. Vendar dejstvo je ostalo dejstvo: pred nami se je spet strmo dvigal Rog, nekje visoko za obronkom so bile Podstenice in tja smo morali priti do desetih dopoldne.

Na Podstenicah smo našli že celo kopico delegatov. Natanko ob desetih smo krenili. Pol ure po vijugavi stezi in nenadoma je stala pred nami v prijetni kraški dolini, pod mogočnimi jelkami in bukvami, z malim, veselim travnikom, nova baraka. Vsa je še dišala po sveži jelovini in smoli. V baraki: klopi, prav tako še smolnate, nizke oder in na njem miza in stoli za predsedništvo konference in govorniški pult: slike, zastave, zelenje. Po kosilu se je konferenca svačeno začela ob prisotnosti predstavnikov ustanovnih skupin OF, se pravi celotnega izvršnega odbora OF. S tem se je dal poudarek enotnosti Osvobodilne fronte in vodilni vlogi Komunistične partije v osvobodilnem boju, kar sta v svojih pozdravnih govorih tudi podčrtala Jože Rus v imenu sokolske in Edvard Koček za kršćansko socialistično skupino in Osvobodilni fronti. Naslednji dan se je konferenca nadaljevala z delovnim programom. Otvoril jo je Jože Mazovec — Tine Dolgan, načelnik obveščevalnega oddelka Glavnega poveljstva, in predlagal častno in delovno predsedstvo. Nadvse sem bil prijetno presenečen, ko sem začul poleg Aleša Beberja — Primoža Tratnika tudi svoje ime v predlogu za poslovedeča predsednika. Konferenca je trajala do drugega dne 7. julija zvečer. Glavna referenta sta bila Boris Kidrič — Peter Kalsn s političnim in Franc Leskošek — Peter Strugar z vojaškim poročilom. Po obeh poročilih je bila bogata razprava. S konferenco se spominjam tudi tele vse anekdote:

Po Petrovem poročilu se je udeležil razprave tudi Ante Novak in med drugim govoril tudi o preklinjanju, ki se je med partizani zadnje čase zelo razpaslo. Ante je dober diskutant in je znal to duhovito in pripriljivo povedati.

Po razpravi je imel Boris Kidrič zaključno besedo. Njegova bogata in blesteča analiza je povzročila v dvorani tako popolno tišino, da smo slišali čmrlje, ki so se sprehajali zunaj pod jelkami. Nekje proti koncu svojega izvajanja, ko je še prejel pogled v beleške, je Peter nadaljeval: »Da, še nekaj besed o preklinjanju, o čemer je že govoril tovariš Ante.« In ko je povedal v tej zvezi še nekaj svojih misli o tej nekulturnosti, kateri morajo napovedati zlasti komunisti boj, je zaključil: »Hudiča, res ne vem, kaj za vraga je treba toliko preklinjati!«

V baraki se je sprostil vesel in bučen smeh, ki se mu ni mogel ubraniti niti Luka — Leskošek, čeprav se je za predsedniško mizo trudil, da ga skrleje za svojimi mogočnimi brki. Ko je zadnji dan konference prispela vest, da Italijani napadajo z večjimi silami z Grosupeljga, Višnje gore in Stične proti osvobodjenemu ozemlju, so nas podvzvali domov. Na hitro smo povečevali, vodili so nas pospremlili na cesto na Vinški poti, po njej pa nism mogli zgrešiti, pripeljali nas bo naravnost na Smuko.

Ko smo se drugi dan zarana pripeljali s kolemi v Ambrus, je bila vas že polna beguncev in mukajoče živine iz vasi okrog Muljave in iz doline Krke. Prvi črni oblaki, znanilci nevihte, so bili tu. (Odlomek iz knjige Čudežna pomlad.)

ČRNI OBLAKI

Radko Polič:

Med obiralci hmelja

(Nadaljevanje s 1. strani)

računali predvsem zaradi prevelikega dežja, ki povzroča peronosporo.

— Vse leto je padal dež, zato smo upali, da bo vsaj ob trgatvi lepo vreme. Če bi verjel v boga, bi dejal, da nam bog oče nalašč nagaja, — je dejal nekdo.

Neka ženska je povedala:

— Vsaj kakšno kantino bi tukaj postavili in nam točili pivo.

Zadovoljne Belokranjci ob »zlati roži«

— O, ne. Potem bi pa preveč lepo videli in bi ves hmelj dejale v košare, kjer imate hmelj prve kategorije.

Poslovna zveza ima zemljo, na kateri so hmeljovi nasadi, v namenu za 25 let. Kmetije namreč niso verjeli v uspeh hmeljske akcije, zato so raje odstopili Poslovni zvezi zemljo, za katero dobivajo odškodnino 35.000 din za ha na leto. Kmetom je zdaj seveda žal, kajti če bi šli v kooperacijo, bi dobili precej več.

— Boste tudi mene slikali pri obiranju?

— Mlade naj slika, da bodo videli, kakšna lepa dekleta imamo. Kaj bi nas stare babe, ki smo prišle že iz mode!

— Ja, za delo pa še nismo prišli iz mode.

V hmeljišču preko ceste je traktorist škropil hmelj. Škropilnica ima pritisk 18 atmosfer, a kljub temu ne doseže tekočine nekaj plodov pri vrhu, ker je tako gost.

Obiralke za šalo in za res:

— Zaslužila bom za kino...

— ...za slađolice...

— ...za aktočko...

NOTRANJEPOLITIČNI TEDENSKI PREGLED

Zunanja trgovina je za splošen gospodarski razvoj izredno pomembna. V preteklih letih, ko smo se borili za industrializacijo dežele in ko smo imeli znane težave z uvozom in izvozom v zvezi s plačili, je naša plačilna bilanca s tuljino poslabšala. Plačilni deficit, to je razlika med vrednostjo blaga, ki smo ga izvozili, in vrednostjo blaga, ki ga uvažamo, je bil zelo velik, kajti uvoz je vedno presegal vrednost izvoza. Zato smo si z gospodarskim načrtom 1957-1961 zadali nalogo, da zmanjšamo plačilni deficit na najnižjo možno stopnjo. Že po dveh letih in pol ugotovljamo, da bomo v tem uspeli in plan celo znatno presegli. Po petletnem načrtu za gospodarski razvoj se bo moral izvoz povečati za 71 odstotkov. Lansko leto smo povečali izvoz že za 37 odstotkov, predvidevanja za letošnje leto pa obetajo, da bomo izvozili celo za nekaj več kot 54 milijard dinarjev blaga. Namesto za letnih 11,6 odstotka, se povečuje izvoz v vsakem letu za 15,3 odstotka. Tako bomo morali v prihodnjih dveh letih povečati izvoz le še za 17 milijard, to je za vsega skupaj

Uspešen izvoz

11 odstotkov nad raven, ki je dosežena v letošnjem letu. Ker je letošnja letina zelo bogata, bomo v prihodnjem letu lahko izvozili precej več kmetijskih pridelkov in zato bomo zelo blizu izpolnitve petletnega načrta. Kako pomemben je izvoz, pove tudi podatek, da bo letošnji obseg 18 odstotkov narodnega dohodka. Istočasno pa prav to dokazuje, da je razvoj gospodarstva, zlasti pa zboljševanje življenjske ravni v prihodnjih letih v mnogem odvisno od izvoza.

Zelo naglo se povečuje tudi uvoz. S petletnim načrtom smo računali na 40-odstotno povečanje. Vsako leto bi se moral povečati uvoz za 7,3 odstotka, dejansko pa se je povečal v letih 1957-1959 za 14,7 odstotka. Lani smo uvozili že za 195 milijard dinarjev, letos pa bomo kupili v tujini za nekaj več kot 200 milijard dinarjev blaga, čeprav smo s planom predvideli le 197 milijard dinarjev. Torej, pri uvozu smo dosegli petletni gospodarski načrt že v treh letih in si ne bomo pravi prizadevali, da ga v prihodnjih dveh letih kdovekaj presežemo. Tako bomo namreč še bolj zmanjšali plačilni deficit v tujini. Sicer pa omejevanje ne bo niti težko, saj v prihodnjem letu ne bo treba več uvažati prehranbenih artiklov, zlasti ne pšenice in drugih žit, za kar smo porabili v prejšnjih letih velike količine. Sicer smo uvažali največ reprodukcijskega materiala, to je surovine, ki jih potem v tovarnah predelujemo. Tudi v tem se kaže napredek naše dežele, saj smo pred leti uvažali veliko več končnih proizvodov kot pa materiala za predelavo.

Seveda se bo morala Jugoslavija tudi v uvozu še vedno posluževati tujih kreditov. Ker nam v prihodnjih letih ne bo treba uvažati hrane, bomo lahko uvažali več opreme, to je strojev za predelovalno industrijo, ki jo prav sedaj gradimo. Pri izvozu imamo še veliko in odgovorno nalogo. Kot socialistična dežela je naša dolžnost, da pomagamo zaostalim deželam, zlasti deželam v Aziji in Afriki. Razumljivo, da države na teh kontinentih nimajo velikih sredstev ter lahko kupujejo le na osnovi kreditov. Povečanje izvoza v te dežele in sploh sodelovanje z njimi bo v dobrini meri odvisno od naših kreditnih sposobnosti. Splošni gospodarski uspehi nam bodo že v letošnjem letu omogočili, da damo nekaterim zaostalim deželam, ki se borijo s težavami, kakršne so težile nas pred leti, prve manjše kredite. V prihodnjem letu bomo lahko kredite oziroma nakup na kredit za te dežele še povečali.

V minulih pregledih smo naše bralce seznanili z izpolnjevanjem petletnega gospodarskega načrta. O nekaterih stvareh bomo že pisali, vendar pa je sedaj že znano, da bomo petletko izpolnili prej v industriji, gradbeništvu, kmetijstvu, izvozu in uvozu, pri povečevanju narodnega dohodka in potrošnje prebivalstva. Vse to narekuje vsem gospodarskim organizacijam, okrajnim republikam in zvezam, da se čimprej lotijo pripravljanja novih perspektivnih načrtov. Vsak zamujen mesec bi pomenil smotanost in neopravljivo škodo. Gospodarski načrti bodo morali biti pripravljeni že ob koncu prihodnjega leta, morda še prej, saj vse kaže, da bo petletka izpolnjena v štirih letih.

— ...za šolske knjige...

— ...za najlonce...

— ...za Brezje...

— Mar bi šli v kino, mati!

— V Srebrnicah pri Novem mestu ima svoje nasade grška kmetijska šola. Inženir Bračička je povedal:

— Peronospora je napravila le malo škode. Pričakujemo pridelok 1200 do 1300 kg na ha in morda tudi več, pri drugem letniku seveda, ki ga imamo 5 ha. Obirali bomo 10 dni. Hmelj je pri nas boljši kot v Savinjski dolini. Zemlja in tehnične uspešnosti. Tudi sušilnice imamo že svojo. Izgotovljena je bila dan pred obiranjem.

Stara mamica je prinesla merilno nabirni hmelj. Ta ga je zmeril in pregledal. Vmes je našel nekaj slabih, od peronospore načetih plodov, ki jih je vrget v drug koš. Mamica se je opravičevala:

— Ne zamerite, če je kakšen slab vmes. Stara sem in že bolj slabo vidim.

— Nič hudega mamica, da bi le vsi tako dobro prebirali kot ste vi.

Inženir Vengust na OZZ je povedal o hmelju in hmeljarstvu:

— S hmeljem smo uspeli. Na

Dobili smo nov rudarski zakon

Pred kratkim je sprejela Zveza na ljudska skupščina nov zakon o rudarstvu, s katerim je odpravila velika vrzeli, ki je bila v tem pogledu v rudarstvu. Do izida novega zakona so bili v veljavi različni predpisi, ki so veljali za določena območja in so se med seboj močno razlikovali. Ti predpisi so bili stari 60-80 let in v njih so se odražali družbeno-politični odnosi iz srednje 19. stoletja. Pomankanje enotnega rudarskega zakona za vso državo se je občutilo na vseh področjih rudarske dejavnosti.

Novi zakon v osnovi razčišča vsa vprašanja, ki so bitne za razvoj rudarstva v Jugoslaviji ter za tehnično pravilno izvajanje raziskovalnih del in eksploatacijo rudnin. Zakon nakazuje upravni postopek za pridobitev pravice raziskovalnih del in eksploatacijo rudniških, dalje zajemajo predpise o higijensko-tehnični zaščiti in varnosti pri delu ter dokončno ureja vprašanje inšpekcijskih organov.

Zakon zastruje predpise o higijensko-tehnični varstveni službi ter določa, da mora delavski svet vsakega rudnika izdelati in sprejeti pravilnik o higijensko-teh-

ničnih in varstvenih ukrepih ter ga prilagoditi posebnim in splošnim zahtevam rudnika. Podjetja so dolžna zagotoviti finančna sredstva za osebno in tehnično varstvo ter za njeno stalno izpolnjevanje.

Omenjeni pravilnik mora določiti delovni pogoje, pooblastila in odgovornost vseh zaposlenih od direktorja pa do samostojnega kopača. Delavski svet mora najmanj vsake tri mesece analizirati stanje higijensko in tehnične varstvene službe ter odrediti ukrepe, ki jih je treba izvesti.

Zakon predvideva, da se mora vse nove delavce pred zaposlitvijo seznaniti s prilikami in delom, ki ga bodo opravljali, s higijenskimi in tehničnimi varstvenimi ukrepi pri delu in nevarnostmi, ki se lahko pojavijo pri delu. Tehnični vodja podjetja mora najmanj enkrat na leto preveriti poznavanje predpisov o higijenskih in tehničnih ukrepih pri delu pri vseh tehničnih delavcih in samostojnih kopačih.

Določeno je tudi, kakšno strokovno znanje in prakso morajo imeti osebe na vodilnih delovnih mestih in sploh vsi tehnični delavci.

Pb

Zakaj odlašanje?

Kako je z združevanjem manjših obrtnih podjetij v črnomaljski občini?

Novem kolektivu, da organizira poslovanje na osnovi smotne gospodarnosti z morebitno potrebo investicijsko dogradnjo obratnih prostorov, skladišč in strojnega parka, ter da pripravi smotno komercialno službo, ki naj bi usmerjala proizvodnjo in življenje novega podjetja. V najkrajšem času bi moral kolektiv začeti s postopnim uvajanjem dela po učinku, o čemer so do sedaj v posameznih obratih bore malo razpravljali in ukrepali. Po predlogu občinskega ljudskega odbora naj bi se izvedla omejena združitev s 1. julijem letos.

Medtem, ko sta kolektiva »Zora« in »Mizarja« soglasala z omejenim združevanjem, pa se je jelo nekaj članov kolektiva »Mizarjske zadruge« posluževati taktike zavlačevanja. Začeli

so iskati zapreke tam, kjer jih ni. Poleg osebe, ki naj bi prevzela mesto direktorja združenega podjetja, jih skrbi še vrsta vprašanj, ki pa so skoraj izključno le osebnega značaja, in pravijo, naj bi se to rešilo do konca leta 1959. Natančnejše zasledovanje življenja in delovanja tega kolektiva pa nam pove, da je glavni vzrok zavlačevanja popolnoma drug. Več članov kolektiva ima namreč različne obveznosti do sebe in svojih znaneev, za katere je treba napraviti različne mizarске izdelke — seveda za svoj račun. Ta čas ni v njihovi delavnici v popoldanskem času skoraj nič manj živo kot v rednem poslovnem času in več jih je, ki s tem postavljajo svoje lastne interese pred interese skupnosti!

Tudi tle dve sta med pridnimi obiralci v Črnomlju

Vrana vrani oči ne izkljuje

— ALI ENKRAT NAROBE

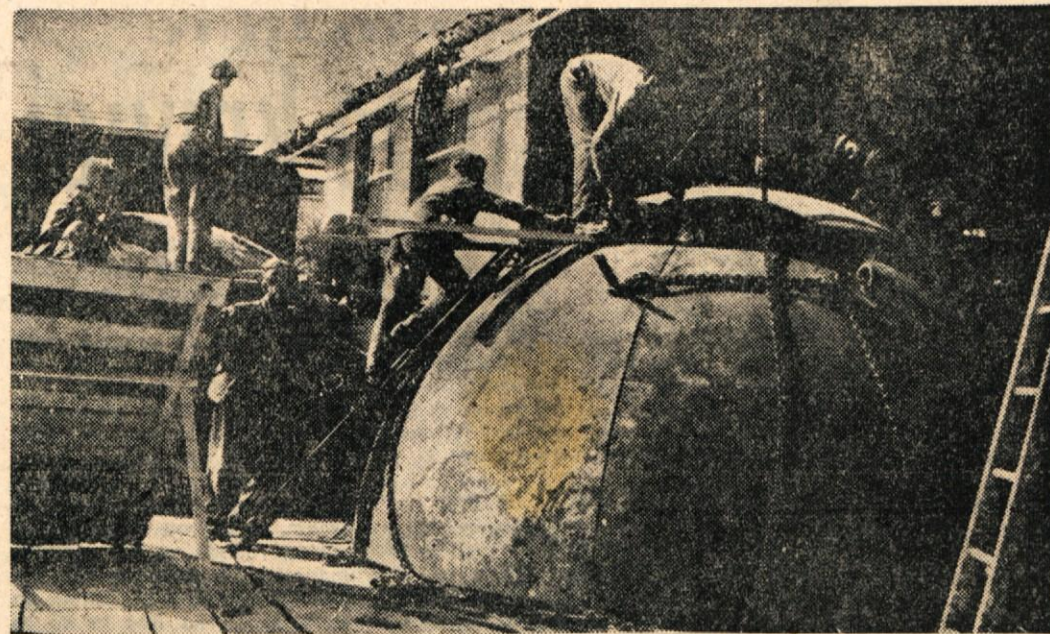
Zgodba je resnična, le da je ne morem postaviti v okolje, kjer se je resnično zgodila. Zakaj ne? Ljudje ne prenesejo kritike, zlasti če so vroče-krvni in enostranski, zato jo raje preberimo in pogledamo, če ni tudi pri nas kaj podobnega.

Prisel je v podjetje, mlad in poln energije. Prisel je od daleč, zaslužka je iskal, doma mu ga borna zemlja ni več nudila. Zagrabil je za lopato, delal pošteno in pridno, zaslužil pa ni preveč. Saj vemo, da je lopata premalo, potrebne so kvalifikacije, znanje, učenje. Kljub temu je bil srečen; imel je delo, ki mu je odprlo pogled v svet, živel je med sebi enakimi, bral in rad razpravljal z ljudmi. Tako je prišlo, da so ga ob volitvah videli sodelavci, postal je predsednik sindikata. Se naprej je delal, se učil in vedno bolj energično razpravljal o problemih. O nekaterih zadevah je razpravljal že kar na »višji rav-

ni«, saj je sleherno prosto urico porabil za izobrazbo.

V podjetje so spregledali tudi drugega, starejšega človeka, neznanega porekla, priljubljenega vedenja. Zrinil se je »navzgor«, postal je nabavilalec. Imel je opravka v menzi, na delovnišči v Ljubljani, Mariboru — skratka — nabavljali so večni potniki. Dobro je planiral svoja pota, le oporo mu je manjkalo. Zato se je začel dobrihati s predsednikom sindikata. Najprej sta se srečala pri kavarčku, nato ga je »snel« z delovnišča, mu preskrbel delo pri pisalni mizi, ga (kot je rekel eden njegovih dotodanjih prijateljev) — zbirkokratiziral.

Potem sta se kmalu zmenila — potrebno je nakupiti te in te stvari za delavce. Mar ni to skrb za delavce? Odlšla sta skupaj v Ljubljano, dva dni sta porabila. In tu se je staršijski izkazal. Hej, mar nista nakupovala za ljudi? Naj da sindikat dnevnic, saj je skrb

V kombinatu celuloze in papirja na Vidmu pripravljajo prav te dni postavitev novega kuhalnika za celulozo

Vse za povečanje proizvodnje

Delovni kolektiv novomeške Industrije obutve je letos zastavil vse sile za povečanje proizvodnje. Že samo v prvem polletju jim je uspelo z manjšo delovno silo več ustvariti kot lani v istem času. Tako

kvadratnih metrov bo zaposlenih nad 200 delavcev.

Tovarna vagonov v Kraljevu je doslej izvažala v Burmo, Turčijo in Sovjetsko zvezo razne tipe vagonov. Te dni je izdelala tudi vagon za ZAB in sklenila pogodbo z vzhodnonemškimi in madžarskimi železnicami.

V Kumanovem so začeli graditi tovarno konzerv in sadnih sokov. Gradnja te tovarne bo stala okoli 150 milijonov dinarjev, njena zmogljivost pa bo 1620 ton raznih konzervnih proizvodov.

Na 9. sejmu v Skopju so bile po približnih podatkih sklenjene pogodbe v vrednosti nad 3 milijarde dinarjev. Približno polovica poslov odpade na proizvode tekstilne industrije. Največji promet sta imeli tovarni »Teteks« iz Tetova in »Makedonika« iz Stipa.

Komisija za odobranje investicijskih programov ZIS je odobrila investicijski program za graditev prve etape severne luke v Splitu. V tej etapi bodo povsem dogradili obalo, ob kateri bo lahko pristalo 5 prekoceanjskih ladij do 12.000 ton nosilnosti. Stroški bodo znašali skoraj 2 milijardi dinarjev. Dela prve etape bodo končana v začetku leta 1961. Razen tega bodo zgradili tudi skladišče za dušična gnojila in drugi tovor, tako da bodo veljali vsi objekti, zgrajeni v prvi etapi, skoraj 3 milijarde dinarjev.

Upravni odbor Kmetijske poslovnice zveze v Ljubotmeru je na zadnji seji sklenil, da bo gradilo tovarno močnih krmil. Graditev te tovarne utemeljuje potrebo po koncentraciji, kajti sedanja tovarna močnih krmil v Ljubljani ne zadostuje več potreb.

V Celovcu je bil v nedeljo, 16. avgusta, zaledenjan Koroski sejem, ki je trajal 40 dni. Na njem je razstavljalo nad 1000 razstavilavcev, od tega 50 podjetij iz Slovenije in Hrvaške.

Obsejni promet na Gorškem je zelo porasel. V prvih sedmih mesecih letos je prestopilo mejo že 138.925 italijanskih in 477.763 jugoslovanskih državljanov, povprečno po 2008 oseb dnevno. Največji promet je na solskanskem obmejnem bloku, zatem pri Rdeči hiši, v Mirnu itd.

Razpisna komisija okrajnega ljudskega odbora

NOVO MESTO

razpisuje delovna mesta

3 čistilk

Pogoj: stanovanje v Novem mestu. Prošnje je treba vložiti do 1. septembra 1959 pri okrajnem ljudskem odboru Novo mesto.

Razpisna komisija OLO

NOVO MESTO

so z desetimi manj zaposlenimi, kar pomeni 13.158 produktivnih ur manj kot lani, proizvedli za 13,29% več kot lani v istem času. Produktivnost pa je v isti primerjavi porasla za 18,86%.

Pri tem ima največje zasluge nagajevanje po enoti proizvoda, na katerega so letos prešli. Sicer so imeli že prej 94% vseh delovnih mest normiranih, vendar pa delavci v star način nagajevanja niso imeli pravega zaupanja, ker so se norme večkrat spreminjale. To pa ni spodbujevalno vplivalo na delavce, pač pa v večini primerov prav nasprotno.

Danes pa je stvar seveda drugačna. Vsi, razen petih zaposlenih — to so vratarji in snailke — so tako ali drugače vezani na učinek. To pa jim že prinaša prve sadove. Po prvih podatkih so izračunali, da se je produktivnost prav zaradi novega sistema nagajevanja povečala za okrog 13%. Danes delavci nimajo več bojazni, češ če bom preveč naredil, mi bodo pa normo zvišali, pač pa vedo, da bodo v primeru, če bodo več naredili, tudi več zaslužili. Pa ne, da samo vedo. V to so tudi popolnoma prepričani, saj zaslužijo po novem povprečno od 2000 do 2500 din mesečno več kot so prej.

Prav tako pa so v tem podjetju nekoliko izboljšali tudi organizacijsko delo in sicer tako, da so izdelavo nekaterih

predmetov, ki so jih prej izdelovali samo ročno, zdaj kombinirali s strojno. Tako na primer delo, ki ga je prej opravljalo deset delavcev, zdaj v istem času opravijo trije delavci. V nekaterih primerih se je skrajšal tudi proces izdelave.

Kljub uspehom pa imajo v novomeški Industriji obutve tudi še precej težav. Večina strojev, ki jih imajo, je starih in bi potrebovali precej nadomestnih delov. Imajo sicer nekaj novih strojev, vendar pa niso polno zaposleni, ker jih bo treba z nekaterimi deli še dopolniti. Tu so za povečanje produktivnosti še precejšnje rezerve, kajti zdaj lahko opravijo strojno samo nekaj faz dela, potem pa, ker nimajo primernih strojev za dodelavo, nadaljujejo z ročnim delom. Tega se v podjetju tudi popolnoma zavedajo, saj upajo, da bodo še letos premostili vse težave in s prihodnjim letom ustanovili oddelek popolne strojne izdelave lahkih čevljev.

Po vseh teh kazalcih bodo v novomeški Industriji obutve letos največ proizvedli, odkar obstoji podjetje. Po perspektivnem planu se bo proizvodnja do leta 1961 povečala za 10—15%. Prav za toliko pa tudi produktivnost, ker za to povečanje ni predvidena zaposlitev nove delovne sile.

Rihard Soper

OBVESTILO

VSEM PODJETJEM, GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM, USTANOVAM, ZADRUGAM, UPRAVNIM ODBOROM, DELAVSKIM SVETOM, STROKOVNIM SOLAM ITD.

Nova proizvodnja, glasilo Zveze inženirjev in tehnikov LRS, je izdala v prejšnjih letih že dvakrat »Gospodarski adresar LRS«. Vsi ti adresarji so pošli, zaradi sprememb pa je našemu gospodarstvu nujno potreben nov sodoben adresar. Zato se je »Nova proizvodnja« že lotila dela za izdajo novega sodobnega »Gospodarskega adresarja LRS«.

Pozivamo vse gospodarske organizacije, naj nam pošljejo svoje podatke za objavo v »Gospodarskem adresarju« in sicer:

1. Temeljna dejavnost
2. Planska grupa, podgrupa in stroka
3. Natančen naziv podjetja, kraj, pošta, železniška postaja, telefonske številke, telegramske naslove, številko tekočega žiro bančnega računa
4. Poslovalnice, obrati, skladišča
5. Popis proizvodov, trgovskih artiklov, uslug itd.
6. Imena upravičenih in pooblaščenih podpisnikov.

Za tisk teh podatkov naj podjetje nakaže na tekoči račun »Nove proizvodnje« znesek din 1000. Hkrati naj vsako podjetje in gospodarska organizacija sporoči koliko izvodov adresarja naroča. Približna cena bo adresarju 1500 din.

Obenem vabimo vse naslove, naj se naroče na »Gospodarski koledar 1960«, ki je že v tisku. Cena enemu izvodu bo 1000 din.

»Nova proizvodnja«, glasilo Zveze inženirjev in tehnikov, Ljubljana, Trubarjeva 15, p. 407, tel. rač. 600-70/3-1142, telefon št. 32-472.

doneče besede, ki jih je kot predsednik govoril svojim članom, so se razblinile v nič; požrl je svojo čast in ugled. Ljudje se ga izogibajo, nihče mu več ne verjame, delovno mesto »birokrata« se mu maje, na vidiku je spet — lopata. Pa je vreden? Bo še kdaj imel ugled v tem kolektivu? Ne zasluži, da ga tovariši, ki so ga volili, še naprej trpijo med seboj?

Kdo ve, kaj bo. Morda postane po tej soli najboljši delavec, najboljši tovariš. Za sedaj se ni bilo javne razprave o tem. Nekje je zadeva obitala. Ima morda še kakšnega drugačnega botra v vodstvu, ki mu drži leste? Je tudi z njim kaj delil? Delavci pa godejo, potihem kritizirajo, med seboj razpravljajo. Čudili so se sožitju, ki je tako hitro nastalo, še bolj se čudijo sedaj, da jim nihče tega ne pojasni na glas. Nadzorni odbor molči — so tudi tam kaj delili med seboj? Slišati je bilo glasove o popravljenih računih, zneskih, seštevkih. Kdo bo napravil red?

Če se človek sprašuje, zakaj lahko pride tako daleč pri ravnanju z društvenimi sredstvi, se mu nehoti vsiljuje misel: kaj če bi stopili na prste

še komu, da bi povedal o drugih? Torej spet — vrana vrani oči... Ali poklicati tovariše »od zgoraj«, da pregledajo poslovanje in napravijo red? Kdo ve, kaj je bolje. Mislim, da je najbolj pošten predlog, ki sem ga ujel mimogrede: Naj grejo vsi skupaj, ki so se dotaknili skupnih sredstev, k vragu! Ne potrebujemo jih, če ne znajo ločiti svojega od tujega, če niso vredni zaupanja, ki smo jim ga izkazali na volitvah.

Doslej sem slišal samo en glas, ki je tako govoril. Jutri daj še ni bilo javne razprave o tem. Nekje je zadeva obitala. Ima morda še kakšnega drugačnega botra v vodstvu, ki mu drži leste? Je tudi z njim kaj delil? Delavci pa godejo, potihem kritizirajo, med seboj razpravljajo. Čudili so se sožitju, ki je tako hitro nastalo, še bolj se čudijo sedaj, da jim nihče tega ne pojasni na glas. Nadzorni odbor molči — so tudi tam kaj delili med seboj? Slišati je bilo glasove o popravljenih računih, zneskih, seštevkih. Kdo bo napravil red?

Če se človek sprašuje, zakaj lahko pride tako daleč pri ravnanju z društvenimi sredstvi, se mu nehoti vsiljuje misel: kaj če bi stopili na prste

M.

Festivalska srečanja

- Bulajić in »umazano perilo«
- Milton Manaki in njegova »kamera 300«
- Bert Sotlar — razočaran...
- František Čap brez vizuma za inozemstvo
- Pogaciceva »pogača«

Ena od številnih konferenc za tisk, ki so bile malone sleherni dan, je potekla v znamenju »Vlaka...«. Skoraj kompletna ekipa, ki je ustvarjala ta film, na čelu z režiserjem Veljkom Bulajićem, je odgovarjala na vprašanja novinarjev več kot eno uro. To zanimanje je bilo razumljivo. Predvsem je šlo za film, ki je bil odlično ocenjen že na festivalu v Cannesu. Dejstvo, da je tudi v Pulju bil med najboljšimi, ki so bili predvajani, je samo še povečalo zanimanje ne le naših, ampak tudi tujih novinarjev, ki so bili na tej konferenci v »kompletni sestavi«.

Najbolj zanimivo, kar je mladi režiser povedal, je bil odpor nekaterih producentov, katerim je bil svoječasno ponudil realizacijo filma.

— Eden od njih — je rekel Bulajić — je vrnil scenarij s kratkim pojasnilom: »To je za me umazano perilo!« — Drugi je bil malo obširnejši — je nadaljeval Bulajić in citiral:

Branko Tatić v vlogi roparja-ribiča v filmu »Razpoka v raju«, novem delu režiserja Vladimira Pogacice (JADRAN-FILM, Zagreb)

»Menim, da je tema (!), ki jo scenarji obravnavajo, nekaj, kar ni značilno za kraj, v katerem naše filmsko podjetje deluje (gre za agrarno reformo pri nas po osvoboditvi). Prav tako značilna je izjava tretjega producenta: »Film bo drag in njegova vsebina ne zasluži, da se zanj potroši toliko denarja.« Na srečo se je bil vendar našel nekdo, ki je sklenil ta

ge svetovne vojne in med njo, do vrnitve predsednika Tita iz obiska daljnih dežel Azije in Afrike. Manakijeva kamera je na svojo trako zapisovala vse, kar ji je prišlo pred objektiv. Na vprašanje, ali je kdaj poskušal snemati tudi igrani film, je slavni snemalec odgovoril:

»Nikoli me ni mikal. Življenje samo po sebi je bilo zame

največji in najprivlačnejši oder, scenarij, ki bi ga malo kdo mogel napisati.«

Med uglednimi igralci, ki so prisostvovali festivalu, je bil Bert Sotlar, ki je igral v filmu »Tri četrtine sonca«, v filmu, ki ga je občinstvo odlično sprejelo.

»Kot stari znanec Arene,« je rekel Bert Sotlar, »sem globoko razočaran nad letošnjim festivalom. Prva leta je bil res dejanski pregled naših umetniških dosežkov. Sedaj pa se je spremenil v festival direktorjev, filmskih distributerjev, komercialistov in generalnih direktorjev posameznih filmskih podjetij. Komercialna plat je dobila prvenstvo. Tak festival se ne bi nikoli več smel ponoviti. Festival je bil zamišljen kot nekaj dogovor, kot nekaka možnost za vse tiste, ki delajo na našem filmu, da bi si izmenjali izkušnje in da bi služil za pobudo v nadaljnjem dviganju umetniške kvalitete. Toda letos festival ni bil tak.«

Tako se je o festivalu izrazil Bert Sotlar.

Režiser František Čap sicer ni hotel konkretno odgovoriti na to vprašanje, bil pa je nedvoumno zadovoljen z občinstvom, ki je lepo sprejelo njegov film »Vrata ostanejo odprta«.

»Dolej niti enkrat še nisem razočaral svoje publike. Bal sem se, da se mi bo to zgodilo tokrat, kajti kritika je, navzlic nekaterim nedvomno dobrim stvarim, film kratkotrajno »pokopala« že pred predvajanjem v Areni. To je film, ki

sem ga ustvarjal brez kakih večjih zahtev, zato ni čudno, da mnoge stvari nekaterim kritikom niso ugajale. Občinstvo je to sprejelo manj hladno in film pozdravilo. Upam, da bom prihodnje leto lahko zadovoljil ene in druge. Seveda, če dobim v roke dober scenarij.«

Ta pogovor smo imeli s Capom pred nekaj dnevi. Potem pa je v Pulj prišla novica, da je film prepovedan za prodajo v inozemstvo. Nekateri stvari v filmu so bile le malo preveč nerodne...

Mimo presenečenj, ki so nas vsak dan ugodno ali manj ugodno zabavale, se je na festivalu odigral tudi prav ne ljub »špektakel«, katerega glavni igralec je bil Vladimir Pogacice. Rezultat: predvajanje filma »Sam«, kateremu je bilo najprej treba izbrisati na začetku ime avtorja scenarija. Po vsem, kar smo lahko tukaj zvedeli, se bo epilog k vsemu temu odigral pred sodiščem v Beogradu. Pogacice je tožen, da je povzel scenarij za ta film od Vukašina Erakovića. Pogacice je v Pulju odločno zavrnil vse obtožbe in dodal, da ni nobenega dokaza za to Erakovićevo trditev. »Jaz sem,« je rekel, »adaptiral za film Renovićev roman in sem torej edini pravi avtor scenarija. Erakovićevo trditev ne ustreza resnici. Jaz njega sploh ne poznam in žal mi je, da se nisem z njim prej našel v Pulju — iz oči v oči.«

Kaj bo pokazala razprava pred beograjskim sodiščem — bomo videli.

Ivan ČEHIĆ

PAVEL GOLIA

15. avgusta je v starosti 72 let umrl v Ljubljani slovenski pesnik, dramatik, dolgoletni direktor Drame in zasluzni slovenski kulturni delavec Pavel Golija, lolenjski rojak. Rodil se je 10. aprila 1887 v Trebnjem; študiral je v Novem mestu, po častniški šoli pa je bil aktiven častnik in je med prvo svetovno vojno ušel s fronte v Rusijo. Tam je bil častnik; seznanil se je s slavnim gledališčem »Hudožestvenikov« in se nato sam posvetil teatru. Med obema vojnama je bil vrsto let direktor ljubljanske Drame in ima velike zasluge za njen razvoj in dvig. Izdal je več pesniških zbirk in iger. Pred dvema leti mu je Novo mesto priredilo lepo proslavo ob sedemdesetletnici rojstva. Naša slika kaže pokojnega pesnika na tej proslavi v spremstvu sestre in brata.

Študijska knjižnica Mirana Jarca bo konec tedna odprla v svojih prostorih v Novem mestu spominsko razstavo o pokojnem pesniku.

SEVERIN ŠALI: PESEM O ZACHARANEM POLETU (Pavlu Goliju za 70 let)

Ja jadro sanj si je pripel
zastavo in emblem:
»Odjadram!« dal je znak, zapel:
»Svet poezije bom zavzel,
jaz, pomorščak — boem!«

Zvenel je čudni ocean,
razlit v objem celin,
kot je poet, kot kapitan,
čez svet iskan, neraziskan,
lovil odmev globin.

Za valom val, ko v pesmi stin,
mu v rimah je šumel,
iz rojev zvezd skrivnostni pih
zajel je jadro; in plamtel
v temah je bajni cvet — navdih.

»Napni se, jadro! Sred morja,
v vesoljstva krog zaprt,
rastoč vekovom iz duha,
preplavljen z mavrico srca,
je poezije vrt!«.

In v čas zoreč je dan na dan
lovil si čudno pot,
išoč tečaj, meridian,
išoč vetrovov za pristan,
kjer bi usidral brodn.

O, čas spoznanj, iskanj, besed,
prejadranih smeri!...
O, čas globin, ki jih poet
obsije ko blodeč komet,
da zre v srce stvari!...

»Kdo meni je enak! Vlada
voda sem in kopnin,
obzora gnetem, sem krmar,
in val in jadro; sem vihar,
ki orje molk daljin!«.

Tako je pel, na val oprt,
zroč pesmi, bajk začaran cvet,
ki tuja sta mu čas in smrt,
zapreden v zven in glas besed,
popotni mag, sanjar — poet!

(Pesem je bila v posebni brošuri izdala študijska knjižnica Mirana Jarca v Novem mestu ob proslavi pesnikove 70-letnice.)

Jesenski program Delavske univerze

Področje dela Delavske univerze, ki je bila ustanovljena pred dvema mesecema, je zelo pestro.

Upravni odbor Delavske univerze Videm-Krško oziroma njene komisije so že izdelale celoletni program dela in s tem dale možnost, da bo že v septembru začelo izobraževalno delo v redu potekati.

Komisija za družbeno ekonomsko in strokovno izobraževanje je že izdelala osnutek za potek seminarjev za vodilne člane delavskih svetov, za družinski svetov, svetov pri občinskem ljudskem odboru,

medtem ko bo več tovarišev obiskalo razne republiške seminarje, ki jih prireja Zavod za izobraževanje v delavskem družbenem upravljanju. Razen tega bodo sindikalne poradnice pripravile načrt strokovne in ideološke izobrazbe, ga dale v razpravo in potrditve delavskim svetom. Vso skrb bodo posvetili tudi splošnemu izobraževanju. Zato že zbirajo kandidate za dopolnitev osnovne šole, ki bo prav tako pričela delati v jeseni. Za učenje jezikov bo še vnaprej skrbelo DPD »Svoboda«, ki bo kakor prejšnja leta tudi zdaj poskrbelo za tečaj angleškega in nemškega jezika.

Delavska univerza bo poskrbela za strokovni dvig članov kmetijskih združenj na ta način, da bo priredila po vseh večjih vaseh šest predavanj o kmetijstvu in kooperaciji.

Roditeljski sestanki so bili doslej po vseholah dobro obiskani. Zato bodo v šolskem letu v vseholah predavanja za starše v obliki ciklusa, kjer se bodo leti v celoti seznanili z vzgojno problematiko otrok.

V mestu Videm-Krško bo 10. poljudno-znanstvenih predavanj pod naslovom »Domače in tuje dežele v sliki in besedi«.

V okviru Delavske univerze deluje tudi večerna politična šola, ki ima zelo veliko vlogo pri izobraževanju odraslih. Predvidena so tudi zdrav-

stvena predavanja po vaseh. Močan aktivni predavatelj bo izobraževal mnogo večerov za izobraževanje odraslih. V tem pa je tudi jamstvo, da bo zastavljeno delo uresničeno.

Poezija na gramofonskih ploščah

Tovarna gramofonskih plošč »Jugoton« je izdala prvo izmed najavljene serije plošč, ki ima naslov »Panorama jugoslovanske poezije«. Na tej plošči je v izdaji »Lykos« poezija Gustava Krkleca, Dobriše Cesarica, Dragutina Tadijanovića, Dragutina Ivaniševića, Bore Pavlovića, Zvonimira Goloba, Stjepana Mihačiča, Josipa Upačiča, Zlatka Tomičića, Irene Vrkljan, Cede Price, Ivana Slamniga, Krste Spoljara, Ivana V. Lalića in Dubravka Ivančana. Letos bo »Lykos« izdal še 6 plošč jugoslovanske poezije. Poezijo so pesniki brali sami. Snemanje poezije živih pesnikov je vsaj za zdaj še redek pojav; nekaj podobnega imajo edino v nordijskih deželah.

»Jugoton« bo izdal tudi samostojno serijo plošč z naslovom »Antologija jugoslovanske literature«.

Šesti puljski filmski festival je razdelil nagrade

V četrtek, 6. avgusta je bil v Pulju zaključen VI. festival jugoslovanskega filma. Hkrati pa so bile podeljene tudi nagrade. Slovenska filmska proizvodnja je dosegla tokrat lep uspeh. Trile najboljše letošnji jugoslovanski filmi so: VLAK BREZ VOZNEGA REDA Veljka Bulajića, TRI ČETRTINE SONCA Jožeta Babica in PET MINUT RAJA Igorja Fretarja. Nagrada za najboljšo režijo je bila podeljena Jožetu Babici, nagrada za najboljši scenarij so prejeli Veljko Bulajić, Ivo Braut in Stjepan Perović za film »Vlak brez voznega reda«. Marjan Liplavski je dobil nagrado za najboljšo filmsko glasbo (Dobri, stari pianino), za najboljšo scenografijo Vojislav Popović (Miss Stone), za najboljšo fotografijo Milan Nedić (Sam). Nagradi za najboljšo žensko ter moško vlogo sta prejela Olga Spiridonović in Peter Prička, oba za vlogo v filmu »Miss Stone«. Za najboljšo epizodno vlogo sta bila nagrajena Milan Milošević (Vlak brez voznega reda) in Daria Calenić (Gospa Ministrice).

Prizor iz novega jugoslovanskega filma »SAM«

V JESEN! ORGANIZIRANA IZOBRAZBA ODRASLIH

Povzetki z zadnje seje sveta za šolstvo pri Oblo Sevnici

Svet za šolstvo pri Oblo Sevnici je na zadnji seji pregledal poročila o uspehih v preteklem šolskem letu za vse šole. Končni uspeh — 87,3% pozitivno ocenjenih dijakov bi sicer resda lahko bil boljši, vendar so za nekatere šole ugotovili resnično težke pogoje, v katerih naše najmlajše vzgajajo. Tudi udeležba pri pouku, ki znaša v občini le 89 odstotkov, ni najboljša. Razprava je odkrila, da je udeležba v veliki meri odvisna od upraviteljev šol, saj se tam, kjer upravitelji toliko delajo, te težave ne pojavljajo. Največ uspeha so dosegli tam, kjer so

člani šolskega odbora sami posredovali pri družinah, ki so svoje otroke neredno pošiljali v šolo. Pogovorili so se tudi o tem, da delo na domu ne more biti opravčeno za izostanek od pouka. O tem so sprejeli tudi ustrezne sklepe, ki jih bodo prejeli vsi upravitelji.

Izredno pomembna je bila tudi razprava o ustanovitvi centra za izobrazbo odraslih. Ta se bo v jeseni pričel načrtovati ukvarjati z vprašanji splošnega strokovnega in družbeno-političnega izobraževanja vseh prebivalcev. Že sedaj so namestili na odseku za šolstvo referenta, ki bo do jeseni zbral podatke o željah in potrebah državljanov, v jeseni pa se bo izobraževanje redno pričelo. Prve oblike bodo morda bolj šibke, vendar bo pri tem moč uporabiti bogate izkušnje podobnih ustanov v sosednjih občinah. Idejno podlago temu izobraževanju bo dajala ideološka komisija pri občinskem komiteju ZK, ki je, to vprašanje tudi načelo.

Naši glasbeniki v Ženevi

Od 9. septembra do 3. oktobra bo v Ženevi 15. mednarodni glasbeni natečaj, za katerega se je prijavilo 204 kandidatov iz 36 držav. Našo državo bodo zastopali štirje glasbeniki.

Delavskim kolektivom!

Ze dve leti je v Novem mestu šola za odrasle — »Večerna ali delavska gimnazija«. Tudi letos bo s svojim delom nadaljevala. Zato vabimo vse delavce in uslužbence, ki žele dovršiti ali izpolniti svojo srednješolsko izobrazbo, da se prijavijo za eno naslednjih šol:

- a) osemletka (bivša nižja gimnazija)
- b) gimnazija
- c) ekonomska srednja šola
- d) srednja kmetijska šola
- e) srednja tehnična šola

Vpisovanje je v pisarni I. osemletke v Novem mestu vsak dan dopolnilno. Za osemletko (bivšo gimnazijo) bosta letos odprta dva tečaja: nižji in višji. Nižji tečaj bo obsegal 5. in 6. razred osemletke (bivši 1. in 2. razred nižje gimnazije), višji tečaj bo obsegal 7. in 8. razred osemletke (bivši 3. in 4. razred nižje gimnazije). Pouk v vsakem tečaju bo trajal od oktobra do maja in to trikrat na teden v popoldanskih urah.

Učni predmeti v teh dveh tečajih bodo slovenski jezik, matematika, spoznavanje družbe, spoznavanje prirode; tuj jezik je neobvezen predmet.

Ostale tečaje bodo odprli le ob zadostnem številu prijavljenecv.

Ker današnje življenje zahteva sposobnih kvalificiranih ljudi, daje naša ljudska oblast vsem možnost, da si svojo izobrazbo zaključijo oziroma svoje znanje izpopolnijo in tako dosežejo sebi ustrezno kvalifikacijo.

Zadnja pot Franca Mirtiča

V nedeljo popoldne smo spremljali zadnjo pot na smišelski pokopališče FRANCA MIRTIČA, poslovodja podružnice »Odpada« v Novem mestu. Pokopnik je preminil v petek, 14. avgusta, zvečer, nekaj ur potem, ko se je vrnil iz dela.

Franco Mirtič je bil sin železniškega delavca. Rodil se je 30. avgusta 1900 v Cegelnici pri Novem mestu. V prvem letu prve svetovne vojne mu je tragično umrl oče, nakar ga je mati dala učiti kovaške obrti. S sedemnajstim letom je moral v avstrijsko vojsko. Dodeljen je bil regimentu v Judenburgu, kjer se je tudi udeležil uporov slovenskih fantov in mož. Upor je bil zadušil in on je pobegnil, a so ga prišli in poslali na italijansko fronto, kjer je dočkal razpad stare Avstrije.

Ko se je vrnil domov, se je spet posvetil svojemu poklicu. Vse do svoje aretacije leta 1942 je bil zaposlen pri zasebnikih.

Ze v stari Jugoslaviji je delal tvariš Mirtič v raznih naprednih političnih organizacijah, saj je bil od svoje mladosti napredno politično usmerjen. V enakem duhu sta z ženo vzgajala tudi svoje otroke. Z aktivisti Osvobodilne fronte se je povezal kmalu po pričetku okupacije. Zaradi tega sodelovanja je bil aprila 1942 s še nekaterimi Novomeščani aretiran in odpeljan v novomeško, nato v ljubljanske zapore, a kasneje v in-

Internacio v Italijo. Domov se je vrnil spet tik pred kapitulacijo Italije.

Po italijanski kapitulaciji je odšel v partizane, kjer je imel razne politične funkcije. Leta 1944 je bil odpoklican iz vojaške enote in bil dodeljen v partizanske orožarske delavnice v Starih žagah.

Po končani vojni je tvariš Mirtič opravljal razne odgovorne naloge v upravnih organih in podjetjih. Nikoli ni miroval, čeprav je bil bolan, saj se je tudi v petek popoldne, nekaj ur pred smrtjo, vrnil s terena, kjer je organiziral odkup.

V Komunistično partijo Slovenije je bil tvariš Mirtič sprejet septembra 1943. V njegovi družini je šest članov komunistov. Za svoje delo med vojno je bil tvariš Mirtič odlikovan z redom za hrabrost in medaljo zaslug za narod III. stopnje.

Drobne iz Šentlovrenca

Na območju občine Trebnje sta potrebna vsaj dva kombajni, ker se kmetovalci pri sklepanju pogodb sklicujejo na to.

Letos so na področju kmetijske zadruga Šentlovrenc kljub pogostemu dežju dosegli kar lepo hektarske donose. Františka Grabnar iz Biča je pridelala na hektar 6.600 kilogramov pšenice,

Avst. Jeriah iz Velikega Gabra 5.500 kilogramov (letos pa je sklenil pogodbo s kmetijsko zadrugo za 3 hektare pšenice), Franc Smole iz Zubina 5.000 kilogramov. Sever iz Zagorice 4.500 kilogramov. Gerdemova mama iz Gornje Nemške vasi pa 4.000 kilogramov na hektar.

Kmetovalci, ki so se ravnali po navodilih strokovnjakov in

izvedli vse agrotehnične ukrepe so dosegli lepe uspehe pri italijanskih sortah. Hibridna koruza na območju kmetijske zadruge Šentlovrenc se tudi lepo razvija in obeta lep pridelek.

Kmetijska zadruga Šentlovrenc je odstopila del svojih prostorov v zadržnem domu Mlekarni Novo mesto, ki jih bo preuredila za svoj obrat. Dnevna kapaciteta bo predvidoma od 1500 do 2000 litrov mleka, ki bi ga zbrali na območju zadruga Šentlovrenc, Velika Loka, Trebnje, del Dobrnice in Sela-Sumbrka. Ta obrat bo proizvajal polnomasten sir ter surovo maslo.

J. J.

Vozijo ko ...

Z okrajnega tekmovanja traktoristov v Brežicah

Fantje, oblecite kombinirane, je pozval novomeške tekmovalce traktoriste vodja ekipe.

... in potem...

Fantje Novomeščani, postavite se v vrsto, da bomo imeli vsaj eno kompletno ekipo, je začel delati red predsednik ocenjevalne komisije.

Tudi Brežičane so kmalu zbrali, s Črnomalci pa je bilo teže, ker so jih morali se poiskati v Brežicah. Zgrešili so namreč pot na tekmovalni prostor.

Ob desetih se je začelo tekmovanje, ki je bilo napovedano za ob pol devetih.

Okoli tekmovalcev - oračev se je nabralo precej gledalcev: kmetov, meščanov, funkcionarjev in otrok, ki so ugotavljali: — Dobro orje ta mašina.

Ne, takrat še s plugom. Pri progi za spremnostno vožnjo se je tudi nabralo precej gledalcev in kmetovalcev.

Gledalec tekmovalcu:

— To progo moraš prevoziti v največ dveh in pol minutah! — Pa bom vse kole podrl.

Ni podrl. Naložiti jih moraš na prikolico in pripeljati sem.

Med gledalci je bilo tudi več deklet, zato je nekdo pobasal eno:

— So vam traktoristi všeč? Gotovo izbirate fanta.

O, ne! Ta, ki pravkar tekmuje, je moj mož.

Mlad traktorist se je potil pri spretnosti vožnji. Vzvratna vožnja s prikolico mu je nekaj nagajala. Končno je uspel. Do cilja je bilo le še dveje lažjih vrat. Traktorist je pritisnil na plin in zavričkal:

Jujujuhuhuh! Vozil Marjančal... in v peljal skozi cilj, da je neki kmet začuden pripomnil:

— Vozijo kot vragi! J. P.

J. J.

Prijeten in cenen dopust v Materadi

Na pobudo sindikalne podružnice tovarne celuloze in papirja Videm-Krško so lani vzeli v najem lepo poslopje v Materadi pri Poreču za dobo treh let. Okolico so lično preuredili in že lani nudili članom sindikata in njihovim

delovnih ljudi občine Videm-Krško ceneneje letovanja ob morju. — Dnevna oskrba za odraslega stane 200, za otroka pa 100 dinarjev. Razliko krijejo podjetja oz. ustanove.

Materada je oddaljena od Poreča le slabe 3 km. Ker uprava pogosto organizira večerni prevoz, se lahko ljubitelji glasbe in plesa prijetno zabavajo. V okolici tečijo tudi dobro črno vino po zmernih cenah, tako da lahko kratke izlete združijo z zabavo.

Tudi kantina v Materadi je zelo dobro oskrbljena. Na razpolago imajo hladne piščice po sorazmerno nizkih cenah. Tudi hrana v počitniškem domu je zelo dobra, tako da doslej ni bilo slišati še nobenih pritožb.

M.

svojcem udoben dopust. Pravico do letovanja so imeli lani, kakor tudi letos, vsi člani sindikata občine Videm-Krško.

Ze v zgodnji spomladi je prevzel občinski sindikalni svet ta dom, medtem ko je sindikalna podružnica tovarne nosila glavno breme pri izblijšanju in urejevanju letovišča.

Ze lani je bilo za to letovanje precejšnje zanimanje. Letos pa se je še potrojilo. Zato niso mogli nuditi vsem interesentom 14-dnevnega dopusta, temveč so se morali omejiti tudi na 7 dni. Kupili so tudi 10 novih lesenih hišic s 4 ležišči in tako povečali števílo ležišč.

Vsa ležišča so že oddana do konca sezone, tako da bo dana možnost čimvečjemu števílu

močno mottlo močvirno področje, kajti marsikdo je zabredel do kolena v blato.

Monterji so v naporni noči opravili važno delo in s tem zagotovili preskrbo z električno energijo rudniku Krmelj, ki bi v nasprotnem primeru lahko postal žrtev poplave.

Takšni primeri so letos precej pogosti zaradi pogoštnosti neurij. Če vprašamo starejšega mojstra »Elektro« Krško, kako je bilo včasih z okvarami, se globoko odahne, češ, sedaj smo skoraj vsako pred leti bili vsako noč na terenu zaradi okvar. Zdaj je omrežje bolj vzdrževano, ker so na razpolago večja amortizacijska sredstva. Koristno je tudi premiranje delavcev na izpade, kakor tudi penale. »Elektro« Videm-Krško se zdaj ukvarja bolj s preventivno kožo odpravo okvar, za kar je dal poseben delavski svet, ker je želja delavcev, da se okvara na električnem mrežu stalno znižuje.

23-letni Slavko Šribar je hedil v gimnazijo v Vidnu-Krškem. Ze takrat se je vključil v delo s polnir in je bil razredni starešina. Razen tega je vodil tudi, odred na osnovni šoli. V tretjem razredu

vega mesta na Rog še v soboto zjutraj.

Člani in članice ostalih odredov in samostojnih čet v okraju, ki bodo na Podstenicah postavili »Tomšičevo brigado«, pridejo na Podstenice v soboto zjutraj. Člani Čete zelenega Rog iz Straže bodo že danes in jutri pripravili za »Tomšičevo brigado« prostor in pomagali urejati naselje tabornikov.

Iz Tuzle nam pišejo

»Oglašamo se iz Tuzle, kjer služimo vojaški rok. Kljub temu, da smo tako daleč od doma, je našel pot k nam naš najboljši prijatelj — Dolenjski list. Vedno ga nestrpno pričakujemo, ker nas razveseli z novicami od doma in nam poroča o uspehih naše mladine pri izgradnji avtomobilske ceste.

Ob branju velikih uspehov naše mladine se nam je porodila misel, da preko Dolenjskega lista čestitamo vsem brigadirjem in brigadirkam. Hkrati bi radi pozdravili domače ter znane fante in dekleta: Franc Sest, Anton Simončič, Franc Hočevar, Milan Zivkovič in Vidko Zorec.

Pozdravi iz Paračina

Fantje, ki služijo vojaški rok v Paračnu, pozdravljajo vse svoje, sorodnike in prijatelje: Jože Jeriček, Alojz Perušič, Janez Hočevar in Franc Činkole.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

Cedenski koledar

Cetrtek, 20. avgusta — Bernard Petek, 21. avgusta — Ivana Sobota, 22. avgusta — Timotej Nedelja, 23. avgusta — Zdenka Fondelek, 24. avgusta — Jernej Turek, 25. avgusta — Ludvik Sreda, 26. avgusta — Aleksander

KINO

Brežice: Od 21. do 22. 8. češki film »Peto kolo«. Od 23. do 24. 8. francoski film »To je čas morilcev«. Od 25. do 26. 8. ruski film »Novoletni ples«. Črnomelj: Od 21. do 22. 8. ameriški film »Človek v svetu«. Od 23. do 24. 8. ameriški film »Štiri korake v oblake«. Kostanjevica: 23. 8. francoski film »Mihael Strogov«. 26. 8. angli film »Jokaj, ljubljena dežela«. Metlika: Od 22. do 23. 8. »Ni prostora za divje živali«. 26. 8. »Pod sumnjem«. Mokronog: Od 22. do 23. 8. italijanski film »Nesmrtni melodije«. Novo mesto »Krka«. Od 21. do 22. 8. angleški barvni film »Bodimo srečni«. Od 23. do 24. 8. ameriški film »Potemni angel«. Dom JNA Novo mesto: Od 21. do 22. 8. jugoslovanski film »Skozi veje nebo«. Semeč: 23. 8. jugoslovanski film »Tuja zemlja«. Sevnica: Od 22. do 23. 8. jugoslovanski film »Ne obračaj se, sinko«. Trebnje: Od 22. do 23. 8. mehiški film »Mladi Jurec«. Predstava v nedeljo ob 18. in 19. uri. Žužemberk: 23. 8. jugoslovanski film »Ne čakaj na maj«.

MAK OGLOSAJ

BLIZU KANDIJSKE POSTAJE prodam enostanovanjsko hišo, okolje vseh, s 63 a zemlje, kozoletem vse na eni parceli, ki se lahko razdeli. Irča vas, št. 2. POČENI PRODAJ dobro ohranjen klavir. Jazbec, Citinjski št. 1-1. PRODAJ HISO V CELJU, primerno za obrtnika. Dvobeno stanovanje vseh, v primeru lokal. Naslov v upravi lista (754-59). PRODAJ ENOSTANOVANJSKO HISO Z LOKALOM, primerno za obrtnika, v centru Krškega. Stanovanje takoj vseh, lokal ni nacionaliziran. Prav tam je napredni kompletne spalnice. Ogled hiše št. VIII, 1959 od 8. do 11. ure. Cesta krških žrtev št. 27. PRODAJ DVE OMARI, mizo, stole, posteljo z žimnico na vzmeti, deljeni posteljni vložek iz žime ter kuhinjsko kredenco. Zgledite se v Voličevi 8, Nova mesto. PRODAJ NOVO HISO, pokleletno, s srednjim, kozoletem, 40 a zemlje na Vel. Lok. Cena 1.200.000 dinarjev. Informacije pri Ignacu Dimiču, na Veliki Lok 13. PRODAJ 25 a TRAVNICA IN NEKAJ NAR. Poizvedbe v ponedeljek od 18. do 19. ure na Cesti komandanta Staneta 38. PRODAJ ELEKTRIČNI STEDNIK in otroško posteljo. Naslov v upravi lista (755-59). STUDENTKI ODDAM SOBO. Zibert, Zagrebška 23, Novo mesto. NOVO ALI NOVEŠJO ENOSTANOVANJSKO HISO, takoj vse-

ljivo, v mestu. Kandiji, na Grmu ali na Koloniji takoj kupim. Naslov v upravi lista (753-59).

ISCEN KMEČKEGA FANTA, vojašine prostega ki bi pomagal po službenem času na kmetiji. Preskrbljeno stanovanje in hrana, event. tudi zaposlitev. Ivan Blažun, Zg. Kašelj 18, Ljubljana-Polje.

SPREJEM VRNARSKEGA VAJENCA. Hrana in stanovanje po dogovoru. Vrtinarstvo Medle, Novo mesto.

ISCEN PRAZNO SOBO, tudi podstrešno, v Novem mestu ali bližnji okolici. Visoka nagrada, pomagaj pri delu. Naslov v upravi lista (756-59).

GUMI VOZ, 20 col. prodam ali zamenjam za 16 col. Prodaj par konjske opreme. Jože Snoj, Ježa 11, Črnuče.

ZAHVALE

Ob hudi izgubi našega dragega in nepozabnega

LEOPOLDA MATOHA se iskreno zahvaljujemo kolektivu SGP Plonir Novo mesto, vsem organizacijam gasilcev za njihovo požrtvovalnost in vsestransko pomoč. Lepa hvala gospodnikom za po-

LEOPOLDA MATOHA

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO

V preteklem tednu je bilo rojenih 15 dečkov in 11 deklic.

Poročili so se: Franc Blažič, uslužbenec iz Družinske vasi, in Silvestra Pintarič iz Rake. Franc Brajdič, delavec, in Breda Brajdič, gospodinja, oba iz Podrege. Anton Starič, kleparski pomočnik iz Novega mesta, in Amalija Barborič, tkalka iz Regerčev vasi, Alojzij Barborič, mizarski mojster iz Regerčev vasi, in Pavla Kovčič, šivilja iz Broda. Milan Fir, ključavničarski pomočnik iz Irče vasi, in Františka Hrovat, uslužbenka z Broda.

Umrla so: Zofija Maraž, učiteljica v pokopju iz Novega mesta, stara 72 let. Marija Hrovat, gostilničarka z Dvora, stara 53 let. Janez Čihla, osebni upokojenec iz Vel. Loke, star 53 let. Niko Kralj, kmet iz Okljuke, star 72 let. Franc Ban, čevljarški pomočnik iz Sela, star 51 let. Franc Mirič, uslužbenec iz Novega mesta, star 58 let. Jožeta Gole, izlikarica iz Brne vasi, stara 59 let. Marija Golobčič, osebna upokojenka z Ratač, stara 60 let. Leopold Matoh, soboslikar iz Novega mesta, star 54 let.

ČRNOBELJ

V mesecu juliju je bil rojen 1 deček in 1 deklica.

Poročili so se: Alojzij Radovan iz Pribiša in Dragica Ivanetič iz Sečurje. Marko Dražnovič z Letina in Františka Stariha iz Rožnega dola.

Umrla sta: Anton Kambič iz Vrprace, star 63 let. Ana Poč iz Vrtače, stara 74 let.

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V preteklem tednu so v novomeški porodnišnici rodile: Anica Zajc iz Hrastja — dekle, Angela Koba z Jugorja — dva dečka, Františka Božič iz Vel. Podjubna — dečka. Marija Papež iz Kovec-

stovine besede, pevskega zboru in godbi za žalosinke, vsem darovalcem vencev in cvetja, ter vsem ki so nam izrekli ustno ali pismeno sožalje. Hvala vsem, ki so ga tako množično spremljali na njegovi zadnji poti.

Zalujocha žena in sin.

OBVESTILA

Na vajenski šoli trgovinske stroke v Brežicah bodo popravni in sprejemni izpiti 27. in 28. avgusta. Vpisovanje v vse razrede 4. septembra, pričetek rednega pouka 5. septembra.

Ravnateljstvo šole

Cestitka

K 55-letnici čestitajo Alojzu Skednju iz Rata pri Semeču žena Ana in prijatelji.

PREKLET

Podpisana Ana Križe. Nova gošta 5, pošta Dolenjske Toplice, preklekjem s tem izgubljeno zdravstveno izkaznico št. 475915, ki sem jo izgubila verjetno doma ali v bližini.

Ana Križe

KRONIKA NESREČ

V preteklem tednu so se ponesrečili in iskali pomoč v novomeški bolnišnici: Vinko Butara, rudar iz Doblič, je padel in si poškodoval desno nogo. Stanko Gričar iz Hrastovca je padel s kolesa in si poškodoval levo koleno. Feliks Gilha, pleskar iz Jane, je padel z balkona in si poškodoval glavo. Ana Bizjak iz Krškega si je pri nogometni tekmi poškodovala desno nogo. Alojz Bratkovič, žagar iz Dol. Brezovice, je med pretegom dobil pretes možganov. Jože Lojč, sin posestnika s Fangergerma, je padel z vrta ograje in si poškodoval levo roko. Marija Miklič, hči posestnika iz Volčje njive, je padla in si poškodovala desno nogo. Alojz Jaklič, mizar iz Koveč, je padel z voza in si poškodoval levo roko. Pavla Zeleznik, hči posestnika iz Novega grada, je padla z voza in se poškodovala.

V tovarni čokolade imajo nove hladilne naprave

V tovarni čokolade in likerjev »Imperial«, Videm-Krško, izdelajo letno okrog 170 ton čokolade. Letošnji polletni plan so dosegli 45 odst. in pri tem imeli 63 milijonov dinarjev prometa. Plan niso v celoti dosegli zaradi pomanjkanja surovin. Vse pa kaže, da

bodo zamujeno nadomestili, ker jim je pred kratkim izvršni svet LRS dodatno dodelil devizna sredstva za nabavo kakaovca.

Delovni kolektiv je posvetil v zadnjem letu mnogo skrbi izboljšanju in preureitvi delovnih prostorov. Pred nedav-

Zunanja podoba tovarne čokolade na Soteškem je vedno lepša

Najlepše je delati z mladino

gimnazije je bil sprejet v mladinsko organizacijo, kjer je vse do danes opravljal razne funkcije. Vključil se je v mestni aktiv, kjer je bil tri leta predsednik, razen tega je bil član občinskega in okrajnega komiteja Ljudske mladine.

Pred odslužitvijo vojaškega roka je služboval na pošti v Vidnu-Krškem in Brežicah, nato pa se je namestil kot skladiščni manipulant v Kovnarški zadrugi. Tam je ustanovil aktiv Ljudske mladine in se posvetil izključno organizacijskemu delu aktivna

Pred meseci je bil izvoljen za sekretarja občinskega odbora SZDL in organizacijskega sekretarja občinskega komiteja ZK Videm-Krško. Razen tega opravlja tudi funkcijo podpredsednika občinskega komiteja LMS.

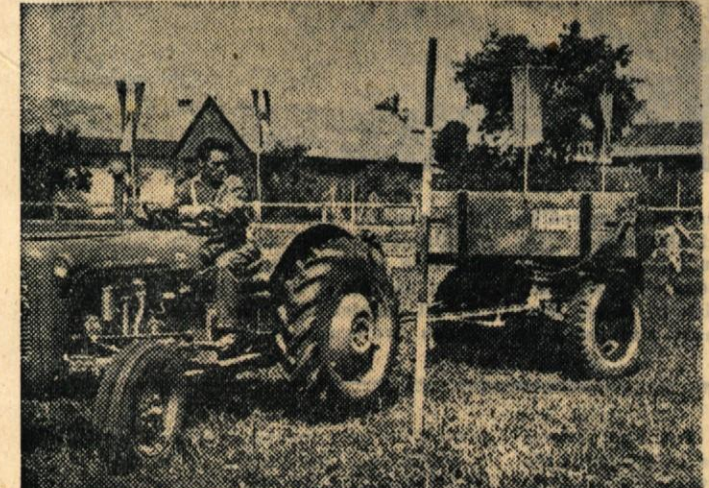
Tovariš Slavko pravi: »Moji konjiček je mladina, ker je bilo moje prvo aktivistično delo prav z mladino. To delo z veseljem in zlahka opravljam, ker poznam vsakega mladega človeka,

kajti živim v okolju, ki mi je poznano že iz mladosti. Čutim osebno zadolženo, če posredujem mladincem vse tisto, kar sem sam pogrešal v izseljenstvu. Vem, da je mladina zista, ki bo prevzela delo sedanjih voditeljev, zato mora biti sposobna in vredna, da to delo prevzame.«

Tovariš Slavko nima dovolj časa za privatno življenje. Najraje se ukvarja z umetniško fotografijo, zato si je tudi opremil lastno temnico. Zelo uživa v naravi in se vozi na daljše izlete s kolesom, kjer ga vedno spremlja fotoapar.

In skrita želja? Da bi študiral na ekonomski srednji šoli in se tako še izpopolnil.

Perla = PRIHRANEK

Ni šala, peljati traktor s prikolico skozi ozka vrata...

— Le koliko stane oranje na uro?

— Globoko orje!

— Ta lepo sklada brazde.

— Oni pa je naredil na srednjive hrbet.

Perla »KOT NOV JEL«

— Traktor se obnese na velikih njivah, na manjših pa ne, zato jih bo treba združiti.

Star kmet, verjetno blivši ruški ujetnik, je razlagal:

— Oral sem v Rusiji. Tam so bile tako velike njive, da sem od jutra do popoldne zoral samo štiri brazde.

— Pa ste orali s traktorjem?

SINDIKALNA PODRUŽNICA IN UPRAVA INDUSTRIJE OBUTVE NOVO MESTO

SPOROČATA, DA JE UMRL ČLAN KOLEKTIVA

FRANC BAN

DOBREGA DELAVCA BOMO OHRANILI V TRAJNEM SPOMINU.

INDUSTRIJA OBUTVE NOVO MESTO

NOVO MESTO, 13. AVGUSTA 1953.

Novomeški taborniki odidejo na Rog že danes

Prva četa novomeškega Partizanskega odreda gorjanskih tabornikov bo danes popoldne odšla na Podstenice, kjer bo postavila za svoj »Dolenjski odred« tabor, pripravila pa bo tudi šotore za taborno vodstvo ZTS na Rogu. Jutri odide na partizanski pohod čez Brezovo reber, Frato in Soteško na Podstenice druga skupina novomeških tabornikov, medtem ko bo odšlo nad 30 tabornikov iz No-

UGODNO PRODAJ

najboljšemu ponudniku odlično ohranjeno

motorno kolo

Tomos-Puch scooter RL 125. Prevozilo je 7400 km.

Pogoj: plačilo v gotovini.

Ponudbe s navedbo kupnine poslati upravi Dolenjskega lista pod »Motorno kolo 7400«.

Pred kratkim so v tovarni čokolade kakaovce dobili v minom. To delo je potekalo zelo počasi. Zato so nabavili stroj za sejanje in drobljenje kakaovih kolačev v prah.

Vso skrb so posvetili tudi strokovnemu dvigu članstva. Nedavno je pet delavk opravilo izpit za kvalificirane delavce. Znanje so si pridobile na štirimesecnem tečaju.

Upravni odbor kakor tudi delavski svet se pogosto sestajata in sproti rešujeta vse zadeve. Letos so znižali cene od 60 do 100 dinarjev pri kilogramu čokolade, in to vse na račun znižanja proizvodnih stroškov. Z vsvo vsmo si prizadevajo še vnaprej za čim boljše kvaliteto svojih izdelkov.

Z izboljšanjem, ki so jih dosegli v zadnjem letu, kolektiv še ni zadovoljen. Nameravajo nabaviti še dva nova stroja, kar imajo že zagotovljeno z investicijskim elaboratom. S tem bi dobili po planu večji odstotek kakaovca, hkrati pa

Društvo strojeplavcev in strojeplavcev Novo mesto

Prijava bomo sprejemali do 25. avgusta, točen datum začetka tečaja pa bomo objavili naknadno.

Društvo strojeplavcev in strojeplavcev Novo mesto

LADO SMREKAR:

Rad te imam, Dolenjska!

Po desetih letih službe sem doživel počitnice. Res prave počitnice. Bil sem nekaj dni v Gorjancih. Kako lepo je, če si vsaj nekaj ur brez vsake skrbi, če se zaveš, da nič ne bo ve kaj si. Kako lep občutek je za majhen hip biti kakor bukev med gorjanskimi bukvami in poslušati pesem njihovih krošenj. Na Polomu sem bil, v tisti prelepi gorski postojanki, ki še nastaja, in ki bo jutri lahko nudila gostom pravi užitek. Dali so mi lepo sobo in zvečer, ko sem se utrujen vračal z dolgih sprehodov, ko sem upihnil svečo, ki mi je svetila, sem odprl okna in poslušal srnjad, ki se je klicala med seboj, poslušal drobne murme, ki so peli v nepokošeni travi, polni gorskega cvetja. Čez dan si zakuril ogenj in gledal dim, ki se je leno vlekel po gozdu. Tretji dan sem se namenil v Pogano jamo. Tam izvira Studena, tista, ki teče mimo naše šole v Kostanjevici in ima vse leto stalno toploto — dvanaest stopinj!

Tamkaj so cele poljane arnike, tam rastejo brusnice, nad špijo pa se dviga Ječmenišče, ki je v davni preteklosti dalo dom preganjanim, katerih potomci žive danes nekje v okoličici Sarajeva! Prav počasi sem stopal po zaveznjenih gorskih poteh. Spotoma sem si natrgal nekaj rož in, ko sem prišel do Pogane jame, sem sedel. Ozrl sem se po košenicah in zagledal oskrbnika planinskega doma na Polomu, ki je prav hitro stopal proti jami. Skoraj preplašen sem vstal, bal sem se, da mi ne nese kakega brzjava. Brzjav človek zmeraj odpira z nezanesljivo roko.

»Ladko Korošec vas je prišel obiskat!« mi je zadihano rekel oskrbnik. Takoj sem se dvignil in šel za njim. Mož je

vajen delati velike korake in jaz sem moral skoraj teči, da sem ga dohajal. Na Polomu sva bila kakor bi trenil. Naravno sem si prej dobro ogledal in tako sem utegnil, da sem nazaj grede premišljeval.

Ladko Korošec, prvak ljubljanske operne hiše, ki s svojimi enkratnimi upodobitvami Kecala, Sanača Fansa, Don Bartola, Don Pasquala... že šestnajst let bogati slovensko operno zgodovino, je prišel v Gorjance. Več kot sto njegovih predstav sem videl, vendar niti ene take, da me ne bi povsem zadovoljila, zakaj Ladko Korošec je umetnik velikega kova. Pred nedavnim je v Ljubljani odšel stotič Kecala v Smetanovi »Prodani nevesti«. Nedvomno je to eden najvidnejših uspehov, ki jih more basist doživeti. Površno sem preletel vse podobe, ki jih je oblikoval ta svojski umetnik. Vsaka je bila drugačna, toda vse so imele skupno potezo: zrastle so iz slovenskega človeka, iz slovenske duše, pognale so iz preprostega slovenskega srca. Ali ni tak Krjavelj? In Kecal in toliko drugih? Za gledališkega umetnika je pomembno, da ga je v dvorani poln zrak, da je ta zrak prežet z njegovo osebnostjo, z njegovo umetniško enkratnostjo! Seveda se to posreči le redkim pevcem, redkim umetnikom. Ladko Korošec je med njimi, zakaj z njegovo osebnostjo je prežet ves slovenski svet!

Tako premišljujoč sem stopil v predstobo planinskega doma. Umetnik, ki je sedel za mizo med furmani, se je široko nasmajal. Segla sva si v roko in predno sva sedla, je oskrbnika prinesla žganja, možakarji okoli mize pa so že ponujali vina.

»Furarjev Lojze me je pripeljal na motorju! Krasno je tukaj, lepšega ne najdeš!« mi je dejal in izpraznil kozarec. Gledal sem ga in se spomnil, kako sem mu nekoč v kostanjeviški garderobi ponujal cvička pa ga ni maral.

»Eja, ne bom pil, imam veliko teksta! Tega nikoli ne dam pred predstavo! Zdaj pa ga je pil. Tudi njemu se pri-ležejo počitnice.

»Kako se počutite v Sentjernej?« sem ga vprašal.

»Čudovito! Že tretje leto sem tamkaj na počitnicah. Dolenjska je lepa, rad jo imam. Nikjer drugje si ne želim preživeti letnega počitka.«

»Kako pa preživljate svoje proste ure?«

»Hodim po okolici, vsak dan se po malem učim, ker bom nastopil v Musorgskega operi

Prvak ljubljanske Opere Ladko Korošec

»Boris Godunov«. Peti moram v rušini. V decembru bom pel štiri predstave v Barceloni na Španskem! Potem pa filmam, staj veste, da je to največje veselje mojih prostih ur. Ze več filmov sem posnel na Dolenjskem. Posnel sem Trdinov vrh, Polom in Miklavža, posnel sem Sentjernej in Kostanjevico. Kako lepi filmi so to. Vse je v barvah. Zadnjič sem pri Recljevih, kjer stanujem, posnel dve mladi srni, ki jim Recljeva daje mleka s cuceljem in stekleničko. Vzel je aparat in ga pokazal.

»Bova šla ven, da narediva nekaj posnetkov.« mi je dejal. Pa tudi tele strice bova filmala! Pri tem je pokazal na furmane in gozdarje, ki so bili zbrani okoli miz.

Nekaj minut kasneje smo že snemali.

»Kdaj se bo pa kaj videlo od tega?« so povpraševali ljudje, ki so bili zbrani pred hišo.

»To bo kmalu gotovo!« je odvrnil umetnik.

»Saj res, sem prekinil pogovor, to bi bilo lepo, če bi te filme videli moji otroci, saj veste, da jih imam štiri sto petdeset!«

»Prav lahko, rad jih bom pokazal!« In domenila sva se, da

bo jeseni pokazal kostanjeviški šolarjem filme o Dolenjski.

Potem sva sedla v senco in se pogovarjala. Ladko Korošec je v pretekli sezoni ponovno z velikanskim uspehom nastopil v Parizu in Wiesbadenu, kjer so ga povabili na gostob.

Dal mi je roko in se poslovil s prav tako širokim smehom kot prej, ko sva se srečala. Dal sem mu šopek gorjanskega cvetja, ki sem ga nabral na poti k Pogani jami, kjer me je presenetila vest o njegovem obisku.

Lojzetov motor je drsel po

Lepe pogovore Dolenjski!

Ladko Korošec

vanje v Spanijo. Pel je v Beogradu, Novem Sadu in drugod, največ pa doma.

»Jaz sem preveč navezan na Slovenijo, da bi za stalno kam šel. To ni zame. Gostujem že, gostujem, najraje pa pojem doma!«

»O, ko bi bilo kaj več umetnikov, ki bi se jih tako krčevito držala zemlja, s katere so izšli!« sem si mislil na tihem, glasno pa sem dejal:

»Vi niste samo velik umetnik, marveč tudi velik Slovenec! Čez čas pa sem dodal, kakor bi se sramoval, da ne morem vsega povedati kar čutim: — »In to je lepo od vas!«

Furarjev Lojze je medtem pripeljal motor iz sence in s tem opozoril, da bo treba na pot.

»Kdaj se vidiva?«

»O, pridem v Sentjernej, tako dobre kave kot pri Reclju nimajo nikjer, prav rad bom prišel!« Tako sem mu odgovoril. Med tem si je obelbel vetrni jopič in si nataknil kapo, ki mu jo je posodil Lojze.

Zapuščene njive

Na Spilarjevi špiči in na Kalu se na košenicah še danes vidijo njive, ki so jih nekoč obdelovali ljudje, ki so se zatekli v ta del Gorjancev. Na njivah še vidiš brazde in kamenje, ki so ga odstranjali z njiv. Ohranile so se predvsem zato, ker v ta del Gorjancev le poredko zahajajo ljudje. Njive sodijo v čas, ko so se stara ilirsko-keltska plemena umikala novemu slovanskemu življenju, ki je okoli leta 600 naseljeval te kraje. O naselitvi teh hribov pričajo tudi izkopanine, ki so jih raziskovali na tem področju domačini in arheologi pred vojno. Pretekli teden pa so delavci, ki delajo cesto do »Tovarne« do Gospodične na Garjancih, našli pri izkopu zemlje bronasto puščico. Je zelo dobro ohranjena in ne bi ji prisodili, da je ležala v globini šestdesetih centimetrov polni dve tisočletji. Velika je približno petnajst centimetrov, široka pa do šest. Prenešana je bila v Dolenjski muzej v Novem mestu.

Da bi spojili Sibirijo in Aljasko

Skupina sovjetskih strokovnjakov izdeluje načrte, da bi povezali Sibirijo in Aljasko oziroma Azijo in Ameriko. Imajo dva načrta: po enem naj bi čez Beringov zaliv zgradili orjaški most, drugi načrt pa predvideva, da bi pod to morsko ožino izvrtli predor.

Najmanjši radio

Popoln radijski sprejemnik, ki ni večji od običajnega nalivnega peresa, je začela izdelovati neka ameriška tovarna. Ta radio igra kot drugi sprejemniki, pogon mu pa dajejo tranzistorji.

6000 televizorjev

Po planu Združenja jugoslovanske industrije bodo letos naša podjetja dala na trg 6000 televizijskih aparatov. Te aparate izdelujemo po licenci holandskega podjetja »Philips«. Televizorje izdelujejo v kooperaciji naša podjetja »Radioindustrija« v Zagrebu, »Nikola Tesla« v Beogradu, »Telekomunikacije« v Ljubljani, »Rudi Čadevac« v Banjaluki in Zavodi RR v Nišu. Vse mehaniske dele televizorja izdelujemo doma.

Naša najmodernejša oljarnica

V okviru tovarne mila »Merina« v Kruševcu je začel delo-

vati obrat za proizvodnjo jedilnega olja. Ta oljarna bo predelala letno 100 vagonov semen oljnih rastlin. Delo tega obrata je povsem mehanizirano in potrebuje le dva delavca. Za to našo najmodernejšo oljarno je bilo porabljenih 10 milijonov dinarjev.

Izvoz in uvoz električne energije

Jugoslovanska elektrogospodarska skupnost in Avstrijska elektrogospodarska družba sklenila nov dogovor o mednarodni izmenjavi električne energije do leta 1962. Avstrija bo dajala električno energijo naši mreži v mesecih avgust, september in oktober, ko ima Drava nizko stanje. V ostalih mesecih, zlasti pozimi, pa bodo naše hidrocentrale na Dravi dajale električno energijo Avstriji. Električno energijo izvažamo tudi v Madžarsko, iz energetskega sistema v severni Hrvatski. Letos smo v prvih petih mesecih dali madžarski energiji 30 milijonov kilovatnih ur električne energije.

Svetleči krožniki

V Ameriki so v modi krožniki in skodele, ki imajo robove premazane z barvo, ki v temi svetli. Uporabljajo jih pri večerji v zatemnjeni sobi, da jim ni treba (z lučjo) prekiniti gledanje televizijskega programa.

Prva etiopska znamka je bila dana v promet 1. 1894. Na njej je bil upodobljen cesar Menelek II., ki je konec minulega veka uspel združiti vsa etiopska vojvodstva v eno državo. Danes se v etiopskih znamkah zrcalijo njeni problemi in vprašanja, s katerimi se mora spopadati ljudstvo in vlada te prijateljske dežele v Afriki. Tako kaže ena znamka na sliki

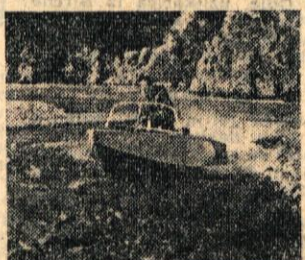
izgradnjo cest in poti, kar je bil eden izmed najbolj nujnih gospodarskih problemov, ki jih je bilo treba rešiti, druga pa je posvečena spominu konference osmih neodvisnih afriških držav v Akri. Vsega skupaj so v Etiopiji izdali v 85 letih nekaj nad štiri sto poštnih znamk.

V znanem kopališču Long Beach v ZDA so doživele presenečenje: obiskal jih je kit, ki je v oseki naselil na pesek. Tvegač svoje kosti so kopalci s pomočjo kopalskega oseba, je belega velikana omotali z vrvi, nakar ga je motorni čoln potegnil v rešilno globlino. Se zamah z ročajem — in že je velikani odplaval. Pravijo, da je bil tako prestrašen, da se je povsem pozabil zadržati svojim rešiteljem...

Turisti po vsem svetu se skušajo kar se da osvoboditi vseh hotelov in podobnih ustanov na svojih potovanjih. Posebno so se uveljavila prevozna »stanovanja«, ki jih avtomobilisti lahko pripeljejo na svoje vozilo. Pri nas takih hišic še ne delamo, lahko pa jih vsak dan vidimo na naših cestah, ko jih vozijo s seboj tuji turisti.

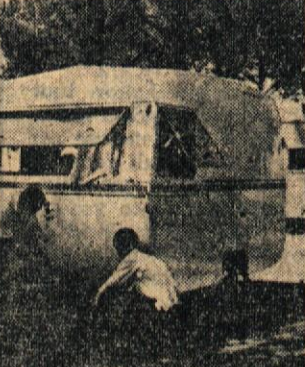
Novozelandski industrialec William Hamilton je izumil presenetljiv motorni čoln na turbinski reakcijski pogon, ki bo daleč nadkrilil dosedanja podobna vozila na vijak. Da bi to dokazal, se je izumitelj spustil z novim vozilom po dežnem Koloradu skozi Grand Canyon v ZDA. Reka je izredno dročča in plitva, vendar je čoln premagal vse zapreke. Zadostuje mu namreč samo deset centimetrov vode, pa že plava. Nosi lahko šest oseb.

Druga zanimivost Prage so njeni znani vrtovi in parki. V toplih gredah in ogrevanih steklenih lopotih gojijo tudi redke vrste kaktusov, ki rastejo uspešno le v toplih zemeljskih področjih. Na sliki je videti redke vrste cepilnih kaktusov, kakršni redko uspevajo celo v naših toplih krajih.

Galebi niso samo obmorska zanimivost: živijo tudi na celini, kar dokazujejo njihove jate ob reki Vitavi sredi češkega glavnega mesta Prage.

V letu 1942 je bila organizirana tehnika Glavnega štaba NOV in PO Slovenije v gozdarski koči na Jelenici v Kočevskem Rogu. V tej postojanki so tovarišice in tovariši neumorno tipkali matrice in vrteli ciklostilne stroje in in tako tiskali našo partizansko literaturo. Dne 15. avgusta pa je to neumorno delo prekinil strel iz italijanske puške — napadel nas je italijanski okupator.

Ze prejšnji dan je krenila patrila dveh mož proti Črnomošnjem, kjer sta sporocila, da se v dolini Starih žag nahaja veliko število italijanskega vojaštva. Takoj je bilo sporočeno v Glavni štab, sami pa smo hitro začeli pospravljati stroje in ves material v skritem kraju. 15. avgusta 1942 ob pol 11. uri se je sovražna predhodnica približala naši postojanki Jelenici. Za borbo nismo bili oboroženi, ker smo imeli samo nekaj pušk za stražo. Zato smo takoj vzeli vsak svojo opremo in krenili proti taborišču Glavnega štaba. Italijani so že streljali po nas. V tem trenutku pa je naša kuharica Vida, doma iz Ježice, še skočila v kuhinjo in odnesla lonec, kjer je kuhala meso in fižol.

Ko smo prišli v Glavni štab, je bilo že vse pripravljeno za pohod in tako smo proti večeru s celo kolono krenili proti Topli rebi. Naše vodstvo je imelo namen, da se prebijemo proti Notranjski. V tem času pa je okupator sklenil obroč okrog kočevskih gozdov, saj je v tej ofenzivi sodelovalo okrog 80.000 sovražnih vojakov. Ponoči smo prišli v bližini Tople rebi v zasedo, kjer je sovražnik odprl na nas močan ogenj. Iz tega ognja smo se umaknili na neki hrib ter počakali jutra. Naslednji dan je naša kolona šla proti vasi Rajhenau, kjer smo proti večeru prišli skupaj s Kočevskim odredom. Zelo smo bili veseli, ko smo prišli v stik z večjo enoto, ki je bila bolj močno oborožena. V tem hudem in težavnem pohodu nas je najbolj mučila žeja, ker ni bilo nikjer vode. Komandant Kočevskega odreda tov. Ante Novak je takoj dal povelje, da odidemo na vrh Kočevskega Roga k žagi, kjer je bil vodnjak. Pri tem vodnjaku je potem šla mimo več ur kolona, da smo se vsi napili. Nekoliko

vatran od žage na Rogu smo potem počakali jutra. Zjutraj je prišlo povelje, da se bomo počasi prebijali proti dolini. Odrejene so bile pobočnice, predhodnica in zaščitnica. Jaz sem bil odrejen v zaščitnico, ki je dobila nalogo, takoj odpreti ogenj proti sovražniku in tako kriti kolono, če se predhodnica spopade s sovražnikom.

Pripomniti moram to, da smo v naši koloni imeli veliko ranjenecv iz bolnišnice. In res se je med 8. in 9. uro predhodnica srečala z Italijani, nakar se je začelo močno streljanje. Ko je bilo konec streljanja, smo se dvignili iz zaklonov. Bilo nas je samo 6 tovarišev in 3 tovarišice. Ostalih pa ni bilo nikjer, tako da smo ostali čisto sami brez vsake zveze. Tako smo zgubljeno tavali po gozdu. Kot sem

popoldan razjasnilo. Jaz sem splezal na visoko smreko, da bi ugotovil, kje smo. Prav lepo sem videl, kje so Podstenice, kje Novo mesto, in tako smo potem vedeli, v katero smer moramo iti. Odločili smo se, da gremo v dolino proti Starim žagam, kjer bi potem dobili zvezo. Ko smo potem prebili še eno noč, smo drugi dan zjutraj krenili proti Starim žagam. Najbolj nas je skrbelo, kako bomo prišli preko ceste, ki pelje iz Podturna na Ribnik, kajti po tej cesti so se stalno premikale motorizirane enote sovražnika. Ko smo se približali cesti, smo ugotovili, da je prazna in tudi zasede ni bilo v bližini. Tako smo nadaljevali pot proti dolini. In ko smo prišli na rob gozda, smo zagledali vasico Rampoho. Okrog hiš je bila košenica, vsa prekpana v bun-

proti nam neki tovariš brez ene noge, z bergljami. Obleden je bil samo v hlače in srajco, na glavi je imel črno baretko. Stopil sem k njemu in ga ustavlil. Odpel je srajco na prsih in začel pripovedovati pretresljiv dogodek. Ta partizan se je pisal Janko Brodarič iz Rosalnice pri Metliki. Takole je povedal: sodeloval je pri napadu na postojanko Stari trg ob Kolpi ter bil ranjen v nogo. Nato je prišel v bolnišnico v Kočevskem Rogu, kjer so mu amputirali nogo. Ta bolnišnica ni bila daleč stran od Jelenice, tako da so Italijani že ob 11. uri napadli bolnišnico. V tej naglici je Janko pozabil vzeti suknjič, vzel pa je berglje in v zadnjem trenutku še kuhinjski nož, ki je ležal na mizi, kajti ranjeni niso imeli nobenega orožja. Ka je prišel iz hiše, je že zagledal na nekaj metrov Italijane, ki so v strelski vrsti obkoljevali hišo, v kateri je bila bolnišnica. Ko sta se za trenutek spogledala z Italijanom, si je Janko Brodarič zasadi v prsa nož. Ko je Italijan videl, kaj si je partizan naredil, se je obrnil proč. Janko pa je urnih korakov odhitel v gozd, se zavlekel med skalovje in tu prebil 5 dni in 4 noči brez vsake odeje, v sami srjaci in brez hrane. Zgubil je tudi veliko krvi. Sreča je bila, da si je z nožem prebodel prsi pod srcem, če bi bil zadel malo više, bi si zasadi nož točno v srce.

Ko je končal s svojo pretresljivo zgodbo, smo mu takoj dali hrane, kolikor smo jo še imeli. Trenutek za tem pa je po isti poti prišel komisar štaba 5. Grupe odredov tov. Span in bili smo zelo veseli, da smo spet dobili zvezo s svojim poveljstvom. Takoj smo poskrbeli, da smo dobili konja za tov. Janka in smo ga spremlili na Mirno goro nad Semičem, od tu pa je odšel potem na zdravljenje. Kajti še isto noč, ko smo bili skupaj, se mu je odprla rana na prsih in je ponovno izgubil precej krvi.

Večkrat sem se spomnil na Janko Brodariča, videl ga pa nisem nikoli več. Leta 1943 je odšel na Kordun v delavnico, kjer so izdelovali orožje za partizansko vojsko. Tam je leta 1944 umrl za tifusom.

To so moji doživljaji v času roške ofenzive.

Stane Zura-Džuro

Spomin na roško ofenzivo

že omenil, je bilo najhuje to, ker ni bilo nikjer nobene vode. Seveda, tudi lakota je bila huda, ker nismo imeli rane. Začeli smo tiskati trhle ostanke bukovih dreves, ki so bili kot goba in prepojeni z vlago. Na ta način smo si v celem dnevu nabrali dve čutari goste brozge. To je bila potem naša zaloga vode, katero smo delili tako, da je dobil vsak po dva pokrovec od čutare.

Zgubili smo tudi orientacijo in sploh nismo vedeli, kje smo. Tako smo tavali po gozdu in prisluskovali, kje bomo našli Italijane. Ko se je zmrznilo, smo pogrnili šotorska krila kolikor smo jih imeli in šli k počitku. Zaspali pa nismo mogli, ker je okrog nas sovražnik vso noč močno streljal. Zjutraj smo vstali vsak svoj nahrbtnik in se začeli ogledovati po gozdu. Kar naenkrat zagledamo, da visijo na drevju italijanske vojaške porcije za menažo. Takoj smo spoznali, da smo prenočili dobrih 100 metrov od italijanskega taborišča. Hitro smo pobrali vsak svoj nahrbtnik in se neslišno umaknili od tega kraja. Kazalo je, da bo nekoliko bolje vreme, in res se je

kerje. Počasi smo se približali, korak za korakom, in opazovali, saj nismo vedeli, ali so bunkerji prazni ali pa so v njih sovražne zasede. Ko smo prišli v bližino in ugotovili, da sovražnika ni, sva šla s tovarišem do prve hiše, da bi dobila podatke o ostalih partizanih. Drugi pa so počakali v gromovju. Ko sva prišla do hiše, je bilo po tleh polno hrust in sliv. Padla sva kar na kolena in začela pobirati; ker nisva imela posode, sem slekli jopič in nabrala sva sadja, da ga odneseva ostalim, ki so naju čakali v gozdu, saj že peti dan nismo nič jedli. Eno tovarišico je obhajala že taka slabost, da je omedlevala.

Pri hiši sva vprašala, če bi bilo mogoče dobiti tople hrane. Gospodinja je rekla, da nima kaj skuhati, ker so ji Italijani vse pobrali. Pripomnila pa je, da bo skuhala krompir v juhi, le mašiti nima. Takoj sva se vrnila k ostalim in jim prinesla sadje, da so se malo opomogli.

Ko smo se nekoliko okrepčali in odpočili, smo začeli misliti, kam naj gremo, da dobimo zvezo. Nenadoma pa zagledam, da prihaja iz gozda po poti